

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 28.

Lördagen den 1 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Virgin* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen;
- 2:o) angående beviljande af ytterligare låneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg; och
- 3:o) angående fyllnadspension åt tre baningenjörer vid statens järnvägar.

Herr statsrådet *Westring* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ett årligt anslag för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne;
- 2:o) angående inredande i fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm af lokaler för utrikesdepartementet m. m. samt angående uppförande af ny byggnad för Kungl. Maj:ts kansli m. m.;
- 3:o) med förslag till förordning angående försäljning af vin och maltdrycker; samt
- 4:o) med förslag till förordning angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka.

Anmälles och bordlades:

bevillningsutskottets betänkande n:o 18, i anledning af väckta motioner angående förändrade bestämmelser i fråga om beskattning af inkomst af skog;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af väckt motion om särskild lagstiftning angående beslag;

n:o 46, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att rätten att taga afskrift af protokoll, hållna vid kommunalstämmor samt hos kommunal- och stadsfullmäktige, må varda fullt effektiv m. m.;

n:o 47, i anledning af väckt motion om inskränkning i förmånsrätt för ränta å in-tecknad fordran; och

n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Majt angående undervisning i hälsolära vid rikets läro- och utbildningsanstalter.

Upplästes ett inkommet protokoll af följande lydelse:

År 1905 den 31 mars sammanträdde kamrarnes valmän för utseende af en kommitterad för tryckfrihetens vård efter afidne bergsbruksidkaren Johan Johansson; och befanns, efter valets slut, därtill hafva blifvit utsedd

herr f. d. universitetskanslern *G. F. Gilljam* med 20 röster.

Olof Melin.
Carl Klingspor.

Joh. Sjöberg.
Nils Jönsson.

På framställning af herr talmannen beslöts, att detta protokoll skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om detta val med anmodan att låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag dels till förordnande för den valde, dels ock till den paragraf rörande valet, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 2 herr *Björklunds* under gårdagen väckta och då bordlagda motion, n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande, n:o 8.

Föredrogs å nya och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 29 och 31 nästlidne mars bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till aflöning åt ytterligare en amanuens vid den anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala på ordinarie stat bevilja ett anslag af 950 kronor.

*Om aflöning
åt en
amanuens
vid
anatomiska
institutionen
i Uppsala.*

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, måtte till aflöning åt ytterligare en amanuens vid den anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala på ordinarie stat bevilja ett anslag af 500 kronor.

Herr Gilljam: Vid denna punkt kan jag icke underlåta att inlägga en gensaga mot utskottets utlåtande och förslag. Universitetsmyndigheterna hade hos Kungl. Maj:t hemställt, att en lön måtte anvisas åt en ny amanuens vid anatomiska institutionen i Uppsala med tjänstgöringsskyldighet på den histologiska afdelningen. Universitetsmyndigheterna föreslogo, att denne amanuens skulle, förutom bostadsrum och två famnar ved, erhålla en kontant aflöning af 950 kronor. Den sålunda gjorda framställningen godkändes oförändrad af Kungl. Maj:t och sådan framlades den för Riksdagen i den kungliga propositionen. Statsutskottet har visserligen tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning, men med den stora och man kan väl säga våldsamma nedsättningen i arfvodet från 950 kronor till 500 kronor, d. v. s. med nästan halva beloppet. Såsom skäl anför utskottet, att amanuenserna vid universitetsinstitutionerna i allmänhet hafva en aflöning af 500 kronor. Men, mina herrar, universitetsinstitutioner äro till sin omfattning mycket olika. Man kan ej jämföra den anatomiska institutionen med t. ex. det uti en senare punkt förekommande egyptiska museet, där aflöningen åt amanuensen föreslås till 500 kronor. Det är ej tu tal om att jämväl amanuensen vid Victoriamuseet för egyptiska fornsaker skulle kunna hafva ett arbete, som borde aflönas med ett större belopp än 500 kronor, men där är ställningen sådan, att när man ej har högre belopp åt amanuensen, så får man ålägga honom arbete därefter, och det arbete, som man med hänsyn till arfvodesbeloppet ej lämpligen och rimligen kan ålägga honom, det får uppskjutas från i år till nästa år och kanske ännu längre. Det är för mig en väl bekant sak, att mången institutionsföreståndare, som har en amanuens, visserligen skulle af honom behöfva vida mera arbete än som i verkligheten af denne utföres, men han finner det oriktigt att ålägga sin amanuens ett större arbete än hvad som någor-

*Om aflöning
åt en
amanuens
vid
anatomiska
institutionen
i Uppsala.*
(Forts.)

lunda motsvarar den aflöning, som till honom utgår. Helt annorlunda är förhållandet med den amanuens vid anatomiska institutionen, hvarom här är fråga. Där är det ej fråga om ett arbete, som kan anstå eller uppskjutas efter behag, utan det är tvärtom ett arbete, som beror på den olika tillströmningen af medicine studiosi, hvilka hafva rätt att, så många de komma och när de komma, få den undervisning och ledning, som de behöfva, på det att ej deras examensstudier må onödigt fördröjas och förlängas. Så är förhållandet med denne amanuens. Han skall gifva undervisning och ledning åt unga medicine studiosi till den omfattning att, såsom medicinska fakulteten säger, någon tid ej blifver för honom själf öfrig för examensstudier under läsårets lopp. Är det då rimligt, mina herrar, att sätta ned ersättningen till honom från det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 950 kronor, till 500 kronor? Jag kan väl tänka mig, att jag får höra den anmärkningen, att i Lund, där det finns två ordinarie amanuenser vid den anatomiska institutionen, under det att i Uppsala blott finns en, där har hvardera amanuensen endast 500 kronor. Ja, därpå svarar jag, att nämnda belopp möjligen äro för små åt dessa båda amanuenser, men man får också taga i beräkning, att medicine studiosi i Lund äro ungefär hälften så många som i Uppsala och, som jag nyss sagt, den föreslagna amanuensens i Uppsala arbete är i väsentlig mån beroende af det antal medicine studiosi, som kräfver undervisning och handledning. Jag tror mig därför kunna påstå, att statsutskottet icke haft rätt syn på denna sak, och vågar jag därför, herr grefve och talman, tillåta mig att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Billing: Såsom herrarne se af statsutskottets betänkande öfver åttonde hufvudtiteln, har utskottet så godt som utan förändring tillstyrkt bifall till samtliga af Kungl. Maj:t gjorda förslag. Här är ett undantag, där utskottet gjort en liten nedprutning, och nu har den siste talaren ansett denna nedprutning vara obehörig. Han antydde själf, hvilka skäl som finnas för nedprutningen, fastän han ville underkänna dem. Jag tror, att de böra godkännas. Den föreliggande frågan kan ju anses vara mycket obetydlig, men helt visst är, att om bifall här lämnas till den kungl. propositionen, så kommer det att hafva ganska långt gående konsekvenser. Det har hittills fastslagits, att amanuenser vid universiteten med undantag af dem vid klinikerna skola hafva ett arfvode af 500 kronor. Statsutskottet har ansett sig böra fasthålla vid denna grundsats, och det så mycket hellre, som ingen kungl. proposition å åttonde hufvudtiteln något är framkommit utan yrkanden på anställande af nya amanuenser. I statsutskottet har anmärkning gjorts mot dessa många amanuenser, och privatim har man vändt sig till mig med den frågan: skall det ej bli va slut med dessa förslag om nya amanuenser? Jag sade då, att jag anser, att dessa amanuensförordnanden äro väl befogade och att de äro både behöfliga för institutionerna och lämpliga såsom uppmantran åt de studerande i olika fack. Jag tror, att om man vill fortgå på den vägen att anställa amanuenser, så skall man akta

sig för att nu göra ett afbrott i bestämmelserna angående lönevillkoren för dem. Den föregående talaren anförde, att det är skillnad mellan amanuenser och amanuenser. Somliga hafva mer att göra och andra mindre. Det kan nog vara sant — ehuru det exempel han anförde: amanuensen vid egyptiska museet efter min uppfattning ej var så särskildt lyckligt valdt, då denne amanuens i själfva verket också är föreståndare för museet — men vi hafva i statsutskottet så många gånger haft erfarenhet af huru ofta det säges, att ett fall är ett undantagsfall, men att så nästa gång anföras skäl, hvarför ett andra fall också är undantagsfall. Man kan alltid anföras skäl för att ett föreliggande fall icke är alldeles lika ett annat. Då vi nu som sagt fasthålla vid att amanuensarfvodet skall vara 500 kronor, då vi anse att detta belopp är ett ganska godt stipendium för en medicine studerande, då till dessa 500 kronor komma fri bostad och två famnar ved och då slutligen därtill kommer, att amanuenserna vid motsvarande institutioner i Lund aflönas med 500 kronor, så anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om aflöning
åt en
amanuens
vid
anatomiska
institutionen
i Uppsala.
(Forts.)*

Herr Nyström, Carl: Med någon förvåning måste man höra, att inom statsutskottet sådana meningar äro gängse, som att det blir för mycket amanuenser och att dessa platser skulle vara i viss mån öfverflödiga. Detta är i verkligheten ett underligt tal. Jag minnes mycket väl från min universitetstid — och jag vet att förhållandena ännu äro oförändrade — att det ansågs, att man i amanuenserna fick en andlig kraft till underpris och att deras verksamhet var af stor vikt särskildt därför, att amanuenserna stodo studenterna närmare än de äldre universitetslärarne. Man fick de allra bästa af studenterna eller af dem, som nyligen aflagt examen, och dessa betalade man med belopp, som naturligtvis ej motsvarade dessa mäns arbete och ej heller — kan man väl säga — deras intellektuella nivå. Det är således ett köp af första klassens kraft till underpris, och denna kraft får man därför, att sökandena fästa sig i första rummet vid de meriter, som de härigenom förvärfva. Nu är det betänkligt, synes det mig, att gå alltför långt ned i denna prutning och lita på att den lockelse, som ligger i meriterna, alltjämt skall ersätta hvad som brister i afseende å betalningen. Det är efter min tanke icke staten fullt värdigt att handla på det sättet — allt under förutsättning att det är sant, som jag sagt, att amanuenserna utgöra själfva eliten af de äldre studenterna och att deras arbete icke blott såsom professorens hjälpare utan lika mycket såsom studentens vägledare således har värde i förhållande därefter.

Herr Gilljam: Jag skall be att i fråga om amanuensernas behöflighet och det sätt, hvarpå deras arbete ofta blifver aflönadt, få ansluta mig till den näst föregående talaren. Vidare skall jag be att mot herr Billing få anföras, att denna siffra, 950 kronor, alldeles icke är vald på måfå — jag hade bort nämna det i mitt första anförande. Det är nämligen precis samma aflöning som den, hvilken innehafves af den nu befintliga ordinarie amanuensen på den anatomo-

Om aflöning åt en amanuens vid anatomiska institutionen i Uppsala. (Forts.) miska afdelningen — den nu begärda amanuensen skulle få sin verksamhet förlagd till den histologiska afdelningen af samma institution. Det är vidare förhållandet, att här i Stockholm, där jag dock erkänner att antalet medicine studerande är större än i Uppsala, där uppgår arfvodet för amanuensen vid anatomisalen till 1,000 kronor och för den vid den histologiska anstalten fästade amanuensen till 900 kronor. Det är således icke något belopp taget på måfå, som här föreslagits.

Jag är så viss på att min uppfattning i denna sak är riktig, att om ej kammaren nu bifaller Kungl. Maj:ts förslag, så kommer frågan åter till Riksdagen. Det måste fasthållas, att det är en mycket stor skillnad mellan olika slag af amanuenser. Denne är beräknad att tagas alldeles särskildt i anspråk, och jag fäster ånyo uppmärksamheten på att fakulteten anser, att han själf under läsåret icke får tid öfver till några egna examensstudier. Herr Billing nämnde ordet stipendium och att de af utskottet föreslagna 500 kronorna äro ett mycket vackert stipendium. Ja, detta belopp är ett mycket vackert stipendium, men detta beror därpå, att det i sådant fall erhålles utan arbetsskyldighet för andra, just på sådant sätt att det bereder den unge studenten tillfälle att få studera för egen räkning. Det är den himmelsvida skillnaden mellan det nu föreslagna amanuensarfvodet och ett stipendium. Jag yrkar fortfarande bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Billing: Herrarne förstå nog, att jag för min personliga del icke har någonting emot, om denna amanuens får 900 kronor i stället för 500 kronor i arfvode.

Jag kan dock icke underlåta att säga ytterligare några ord med anledning af herr Nyströms anförande, och detta så mycket hellre, som herr Gilljam anslöt sig till detsamma. Såsom herrarne hörde, gick herr Nyströms hela argumentation ut på, att man fick dessa amanuenser vid universiteten för underpris.

Herr Nyström har sålunda häfdat, att icke allenast denna amanuens utan alla amanuenser vid universiteten gå för underpris, och att sålunda deras arfvode öfver hela linjen bör höjas. Detta utgör just en bekräftelse på hvad jag sade i jons, att, om man frångår den allmänna regeln, att amanuenser skola hafva arfvoden af 500 kronor, detta kommer att medföra anspråk på, att amanuenserna hela raden utefter skola hafva högre arfvode.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Gilljam* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, *Om aflönning*
justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition: *ät en*
amanuens
vid

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 2 af *anatomiska*
sitt utlåtande n:o 9, röstar *institutionen*
i Uppsala.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 32.

Punkterna 3—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till upprättande af *Anslag till*
en ordinarie professur i medicinsk gymnastik och ortopedi vid karolinska *en professur*
mediko-kirurgiska institutet på ordinarie stat bevilja ett anslag *i medicinsk*
af 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom *gymnastik*
tjänstgöringspenningar, med rätt för blifvande innehafvare af *och ortopedi*
denna professur till ålderstillägg och pension i enlighet med hvad *vid*
därom för de ordinarie professorerna vid nämnda institut vore stadgadt. *karolinska*
institutet.

Utskottet hade tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Herr Lindgren: Kärnan i denna punkt af den kungl. statsverkspropositionen är förslaget om inrättandet af en ny professur vid karolinska institutet i medicinsk gymnastik och ortopedi. Om någon hade sagt till mig, innan statsverkspropositionen utdelades, att Kungl. Maj:t ämnade föreslå en ny profession ungerärligen sådan som denna, så skulle det hafva glädt mig, ty jag håller före, att en sådan lärostol är behöflig, under förutsättning att den anordnas på ett förständigt sätt, det vill säga, att man gör till hufvudsak hvad som bör vara hufvudsak, och till bisak hvad som bör vara bisak. Sedan jag läst den kungl. propositionen, så må jag säga, att jag icke kunnat undgå att finna, att propositionen i den form den blifvit föreslagen

Anslag till en professur i medicinsk gymnastik och ortopedi vid karolinska institutet.
(Forts.)

icke kan blifva till någon nytta, utan snarare tvärtom. Kungl. Maj:t lägger nämligen hufvudvikten på gymnastiken och fattar ortopedien i den bemärkelse, som detta ord kunde hafva för cirka 30, 40 à 50 år sedan. Om Kungl. Maj:t velat vara konsekvent, skulle han aldrig hafva nämnt detta ord, utan blott hafva föreslagit en professur i gymnastik och massage.

Läser man nu detta ganska digra förslag — det omfattar, som herrarne se, icke mindre än 22 sidor — så finner man, att det innehåller åtskilligt annat än denna hufvudpunkt. Här förekomma förslag om anordningar och inrättningar, som till allra största delen icke hafva något inre eller organiskt sammanhang med inrättandet af en lärostol i gymnastik och ortopedi.

Kungl. Maj:t föreslår sålunda slopandet af det ortopediska institutet, samt att vederbörande innehafvare af den nya professuren visserligen skall inregistreras som professor vid karolinska institutet men hafva sin verksamhet vid gymnastiska centralinstitutet. Det föreslås vidare, att denna professor icke skall hafva examensrätt, och att lärjungarne icke skola hafva den minsta skyldighet att åhöra hans föreläsningar.

Därjämte föreslås, att en viss person omedelbart skall utnämnas till innehafvare af samma professur, samt dessutom en hel del andra saker, hvartill jag senare skall återkomma.

Man har verkligen svårt att fatta, hur alla dessa historier hafva kommit till, såvida man icke granskar den ledande tanken för det hela. Om en kompetent person befinner sig i den ställning, att han kan taga initiativet till inrättandet af en ny professur vid något af universitetet eller karolinska institutet, så blir hans hufvuduppgift att påvisa, att det ämne, hvaruti den nya professuren skulle inrättas, har vuxit ut till den betydelse såväl för den vetenskapliga forskningen som för undervisningen och, ifall det är ett praktiskt ämne, för mänsklighetens välbefinnande i allmänhet, att det kräfver sin särskilda målsman.

Har man lyckats ådagalägga detta, så vänder man sig till statsmakterna med en framställning om anvisande af nödiga medel för professurens inrättande. Här har man gått en helt annan väg, såsom ganska tydligt framgår af handlingarne. Man skall ock förstå propositionen bättre, om man vill följa mitt resonemang under några ögonblick — jag kan ju icke fatta mig så alldeles kort, då det, som herrarne finna, är en mängd saker att därvidlag taga i betraktande.

På grund af hvad som förekommer i detta förslag, så tvekar jag icke att uttala, att förslagsställaren till denna nya professur icke har gått ut ifrån den synpunkt, som jag nyss nämnde, utan från en fullkomligt personlig synpunkt; och skulle jag öfversätta denna personliga synpunkt ännu tydligare, så blir det den, att man vid karolinska institutet haft en önskan att styra om, att en särskild, på gymnastikens område förtjänt person måtte komma i en fastare, bättre och trefligare ställning. Hade man nu hållit fast vid denna utgångspunkt, som i detta fall är den verkliga utgångspunkten, det påstår jag och det skall hvar och en gifva mig rätt uti, som gjort sig besvär att läsa handlingarna — så hade man naturligtvis begärt en personlig

professur. Men det har man ej gjort, och jag medgifver ju, att man kanske hade litet svårt för att göra detta.

Hur har man då gått till väga? Jo, då denna person, åt hvilken man ville bereda en bättre ställning, var innehafvare af ortopediska institutet, så låg det nära till hands att tänka sig, att man skulle kunna slopa detta ortopediska institut, och att det anslag, som Riksdagen under många år lämnat till detta institut, skulle kunna bättre användas för detta ändamål, som man åsyftat att vinna. Detta har nu haft åtskilliga konsekvenser med sig. För det första har man måst inrätta professuren så, att den alldeles motsvarade den uppgift, som föreståndaren för det ortopediska institutet haft, sedan institutet stiftades år 1827, nämligen att meddela medicinsk gymnastik och massage till behöfvande ortopediskt sjuke och på samma gång lämna tillfälle för de medicine studerande, som det önskade, att taga del af denna verksamhet. Ortopediska institutet skulle sålunda slopas, men det af Riksdagen anvisade anslaget skulle bibehållas och utgå till annat ändamål. Af detta anslag, som utgör 8,250 kronor, skulle de 6,000 kronorna användas till lön åt den nye professorn — ålders-tillägg och pension skulle staten betala extra — de återstående 2,250 kronorna skulle enligt förslaget användas på det sätt, att en ny biträdande lärareplats vid centralinstitutet skulle skapas och till dess innehafvare utgå ett arvode af 2,000 kronor, och de 250 kronorna, som blefve öfver, skulle komma de fattiga sjuke till godo i form af bandage, förband etc.

Emellertid är det ju någonting egendomligt uti, att ett anslag, som ursprungligen har beviljats af Riksdagen, för många tiotal år sedan och egentligen varit afsedt för de fattiga sjukas räkning, nu skulle öfvergå till att utgöra aflöving för lärare. Man har visserligen förbehållit sig, att de sjuke fortfarande som hittills skulle få åtnjuta gratisbehandling vid centralinstitutets sjukafdelning, och det må ju så vara.

Den ställning, den nya professoren skulle få, blefve ju någonting alldeles singuljärt, till hvilket vi ännu i vårt land icke hafva något motstycke. Säsom verba formalia på ett ställe i betänkanDET lyda, skulle den nye öfverläraren få den dubbla ställningen af professor vid karolinska institutet och tillika öfverlärare på sjukafdelningen vid gymnastiska centralinstitutet. Det heter här på ett ställe: »att den nye öfverläraren säsom professor uppfördes på karolinska institutets stat, ehuru hans verksamhet förlades till gymnastiska centralinstitutet, ville direktionen icke motsätta sig.» När han nu skall tjäna två herrar på samma gång, så är det alldeles tydligt, att han måste vara underkastad särskilda föreskrifter.

Man medgifver också, att detta, att han som professor vid karolinska institutet likväl skall *subordinera*, som uttrycket lyder, under direktionen för centralinstitutet, kan leda till vissa komplikationer; men detta missförhållande skall nu botas genom en kungl. instruktion. Ja, det kan hända, att detta till en viss grad låter sig göra, men hvad som aldrig kan botas genom en kungl. instruktion, är, att en person, som till namnet är inregistrerad som professor vid karolinska institutet, men har hela sin verksamhet förlagd till en

*Anslag till
en professor
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)*

Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)

annan inrättning, nämligen gymnastiska centralinstitutet, omöjligen kan få det intresse och den kontakt med alla de vetenskapliga och undervisningsfrågor, som skola behandlas vid karolinska institutet, att han som ordinarie professor med lärareansvar på fruktbart sätt kan deltaga i deras afgörande.

Uti den kungl. propositionen förekomma först yttranden af de kommitterade, som tillsatts af karolinska institutet, gymnastiska centralinstitutet och ortopediska institutet för att utreda förhållandena. Detta yttrande går egentligen ut på att åstadkomma möjlighet att undgå alla de klippor och svårigheter, som måste följa af den gifna uppgiften att söka göra docenten i medicinsk gymnastik och ortopedi, professor Wide, till ordinarie professor vid karolinska institutet samtidigt med att han gjordes till öfverlärare vid gymnastiska centralinstitutet. Särskilda yttranden hafva sedermera afgifvits af karolinska institutets lärarekollegium, af direktionen för gymnastiska centralinstitutet och direktionen för ortopediska institutet, och alla dessa yttranden gå ut på att försöka eliminera bort svårigheterna för att komma till det resultat man sträfvat efter. Det är då tydligt, att dessa resonemang måste vara fulla af motsägelser. Jag skulle kunna gå igenom dem punkt för punkt och bevisa, huruledes detta är förhållandet, men jag vill ej trötta kammaren därmed, då herrarne säkert icke skulle höra på. Skulle emellertid någon emotsäga mig i detta afseende, så åtager jag mig att visa, att jag har rätt.

Särskildt är det mycket oklart uti hvad denna professor i gymnastik och ortopedi egentligen skall undervisa, och huru han skall fatta sitt ämne, men meningen tyckes vara, att det skall blifva ungefär på samma sätt, som det varit vid ortopediska institutet. Här står: »att öfverledningen af undervisningen för de medicine studerandena enligt kommitterades uppfattning måste utgå från karolinska institutet och anförtros åt en där anställd professor», ehuru dock själfva undervisningen icke där kan bedrivas, utan vid gymnastiska centralinstitutet. En sådan sats som denna är någonting högst märkvärdigt. Det förefaller ock egendomligt, att karolinska institutets lärarekollegium, som ju dock är en fullt kompetent vetenskaplig myndighet, som mycket väl bör förstå och veta hvad den gör, kunnat yttra sig på sätt som skett, men därför gifves icke någon annan förklaring än den, som jag nyss nämnde, nämligen en önskan att få docenten Wide till professor vid institutet.

Utom de nu nämnda direktionerna har förslaget underställts de två universiteten i Uppsala och Lund. Det utlåtande, som här föreligger i handlingarna från Uppsala universitet, synes mig vara lika klart och tydligt, som det är riktigt. Jag skall be att få relatera en del af detta utlåtande.

Det heter däri:

»Om en lärarebefattning i medicinsk och ortopedisk gymnastik inrättades vid karolinska institutet, ville fakulteten emellertid uttala såsom sin mening, att densamma äfven och i främsta rummet borde omfatta den ortopediska kirurgien. Det låge nämligen i sakens natur, att såväl det vetenskapliga arbetet som undervisningen i de ortopediska behandlingsmetoderna, om de skulle blifva verkligt frukt-

bringande, måste bygga på och möjligen nära sammanknytas med ett vetenskapligt studium af de sjukdomar, som med dessa metoder behandlades. Det syntes fakulteten äfven, som om den medicinska och ortopediska gymnastiken icke ägde vare sig den rang såsom vetenskap eller den betydelse för läkareutbildningen, att den ensam borde blifva föremål för en professur, allrahelst som andra och viktigare grenar af medicinen ännu saknade representanter. Inrättades en professur enbart för en viss terapeutisk metod, kunde man med skäl befara, dels att densamma komme att för sig taga ett alltför stort utrymme i anspråk i den medicinska undervisningen, dels ock att kraf på inrättande af professurer för andra behandlingsmetoder med större fog kunde göra sig gällande.»

Utlåtandet från medicinska fakulteten i Lund är litet mattare, men går i alldeles samma riktning. Äfven denna fakultet framhåller och betonar nämligen starkt nödvändigheten däraf, att kirurgisk ortopedi medtages bland läroämnena för det ifrågasatta ämbetet.

Härmed äro vi inne på själfva hufvudspörsmålet, nämligen föremålet för den nya professuren. Gymnastik skulle enligt det kungl. förslaget blifva hufvudämne. Härfürutom skulle professuren omfatta ortopedi, som här betyder massage, då det icke är fråga om ortopedi i modern bemärkelse. Nu vill jag fråga herrarne: Behöfva vi här i landet inrätta en ordinarie professur i ämnet gymnastik, då det i hvarje fall icke skulle blifva något obligatoriskt läroämne, utan bero på lärjungarnas fria val att begagna sig af undervisningen, och någon examination ej skulle komma att äga rum? Är det verkligen något behof för oss att inrätta en professur i gymnastik och ortopedi, då vi hafva ett stort gymnastiskt centralinstitut med många lärare på två afdelningar, den ena för pedagogisk gymnastik och den andra för sjukgymnastik, hvilken sistnämnda afdelning för öfrigt är fördelad på en manlig och en kvinnlig? Det synes mig vara ett behof, som gärna kan anstå, om man jämför det med de många stora behof, som äro antydda i Uppsala fakultets utlåtande, hvilka behof nu ej äro tillgodosedda genom själfständiga representanter vid universiteten och karolinska institutet. Jag skall gärna medgifva, att, såvidt jag känner, gymnastiska centralinstitutet kanske skulle kunna bättre motsvara sin uppgift i vissa afseenden, särskildt på sjukvårdsafdelningen och den manliga delen däraf, men en förbättring häri åstadkommes på det sätt, att man reformerar hvad som i den vägen är mindre tillfredsställande och hvarpå jag icke här skall inlåta mig. Jag kan ej heller tänka mig, att icke genom begagnande af de resurser och den undervisning, som där presteras, medici skulle få en tillräcklig undervisning i gymnastik.

Mina herrar! Hvad är gymnastik från medicinsk synpunkt? Därpå svarar medicinalstyrelsen i sitt förevarande utlåtande, att gymnastik är ett botemedel — ett hygieniskt och terapeutiskt medel. Det står således i en ställning, jämnställd med balneologi. Gymnastiken kan ej likställas med sådana vetenskapliga discipliner, där det gäller att utforska en sjukdoms uppkomst, orsaker, yttringar och behandling, utan gymnastik är som sagdt ett terapeutiskt medel. Sådana ha vi emellertid mångfaldiga, och icke kunna vi inrätta

*Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.*
(Forts.)

Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)

professurer för hvarje särskildt terapeutiskt medel, som existerar. Det är orimligt. Vidare vill jag i förbigående erinra om, att gymnastiken är ett botemedel, som användes af såväl utvärtes som invärtes läkare. En neurasteniker kan behöfva gymnastik lika väl som den, som lider af en deformitet.

Hvad är då ortopedi? Jo, ortopedien är läran om deformiteterna i organismen, vanskapligheterna, som kunna vara af mångfaldigt olika slag. På den tid, då ortopediska institutet inrättades kände man icke någon annan behandlingsmetod för dessa deformiteter än gymnastik och massage, och man kom icke långt på den vägen. Men under de två sista 10-talen af år har ortopedien utvecklat sig till en mycket hög ståndpunkt därigenom, att den blifvit en kirurgisk ortopedi. Den nöjer sig sålunda icke blott med en massagebehandling, utan måste i många fall nyttja knifven, och detta med det resultat, att ortopedien på kontinenten gjort ofantligt lysande framsteg och har framvisat koryféer på sitt område. Det känns därför allt mer och mer såsom en brist för läkarne i vårt land att icke hafva speciell undervisning i kirurgisk ortopedi eller ortopedisk kirurgi. Någon representant härför hafva vi nämligen icke. Om sålunda våra lasarettsläkare och andra kirurger vilja utbilda sig på detta område, måste de taga sin tillflykt till utlandet, som har stora institut härför och uträttat synnerligen mycket på området. En ortoped måste således i första rummet vara kirurg. Vidare måste han hafva insikt och färdighet i gymnastikbehandling, däri inbegripet massage. Han måste också känna till bandageläran — kunna lägga gipsförband och sådant — och vara förtrogen med allt hvad därtill hörer, och slutligen måste han vara förtrogen med röntgenundersökningar.

Den, som något följt med hvad ortopedien på sista tider gjort, han vet, huru stora välgärningar den åstadkommit för mänskligheten och särskildt de späda barnen, för så vidt de sjuka i rätt tid komma under en sådan rationell kirurgisk-ortopedisk behandling.

Det är tydligt, att en ortoped ej kan uträtta något utan att han har en klinisk verksamhet. Ortopedien kan då få en stor betydelse för vanföresaken. På sista tiden har man börjat fästa uppmärksamheten härpå och anordnat inrättningar för vanföra. Om vi vilja föra vanföresaken i någon mån framåt, måste vi såsom danskarna upprätta våra vanföreinrättningar i sammanhang med ortopedisk klinik. På detta sätt skulle man kunna nedsätta vanförheten hos många, ja de flesta barnen innan de sattes i skolan, där de därefter blefve i stånd att lära sig handarbete och sådant.

Ortopedien har vidare en stor betydelse för invaliditetssaken. I dessa tider, då vi försäkra alla arbetare och det sålunda ofta gäller att rätt bedöma och uppskatta en försäkrad persons invaliditet efter ett olycksfall, behöfva vi en skola för ortopedi.

Jag tror mig härmed, om herrarne ägnat mig någon uppmärksamhet, hafva visat, att det är mycket viktigt att få en målsman i vårt land för ortopedisk kirurgi, och han borde naturligtvis då vara anställd vid karolinska institutet. Hade förslaget legat i den formen, hade det varit till stor nytta. Nu förhåller det sig annorlunda.

Jag kan icke underlåta att påpeka en sak till. Jag vet visser-

ligen, att herrarne ej tycka om långa föredrag, men jag rör ej för att jag måste vara vidlyftig, utan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag äro skulden härtill. Utskottet har nämligen icke inom sig haft någon sakkunskap för bedömande af denna fråga, absolut ingen sakkunskap, vågar jag säga, och utskottet har ej förskaffat sig upplysningar i frågan, och därför föreligger förslaget sådant det gör. Då jag tilltror mig äga ett visst mått af sakkunskap i detta ämne, skulle jag därför svika min plikt såsom ledamot af denna kammare, om jag ej uttalade min mening och lämnade de upplysningar, som jag kan. Vidare tillåter jag mig påpeka, att det finns ännu en svag punkt i den föreliggande frågans utredning. Den person, som är designerad till den nya professuren, har nämligen deltagit i den förberedande handläggningen och inspirerat det utlåtande, som ortopediska institutet afgifvit och som förekommer på 43 sidan i statsverkspropositionen angående åttonde hufvudtiteln, där ortopediska institutets direktion med all ifver opponerar sig mot Uppsala medicinska fakultet. Direktionen söker där bevisa, att den ifrågasatta professuren icke borde omfatta ortopedisk kirurgi, utan endast gymnastik, och den framhåller såsom skäl härför, att undervisningen i den ortopediska kirurgien tillhörde den kirurgiska kliniken. Kirurgien har emellertie efter hand utvecklats till den grad, att den måst afsöndra det ena specialområdet efter det andra. Läran om ögonsjukdomar — oftalmiatrik — är väl från början en kirurgisk disciplin, men har måst afsöndras från den egentliga kirurgien. Så är det också med den del af kirurgien, som sysslar sig med barnförlossningar, och på samma sätt måste det väl jämväl gå med ortopedien.

Jag har kanske yttrat några stränga ord, och jag skulle med sanning kunna säga flera sådana. Det förekommer stundom tillfällen här i Riksdagen, då man klagat öfver, att man ej fått veta hela sanningen, då det varit fråga om anslag, utan att man först småningom kommit fram till den. Därför skadar det icke, när man kan få upplysningar i första hand. För min del dristar jag påstå, att denna professur icke kommer att bli till någon nytta i den form, den föreslagits. Den enda möjligheten, att den skulle kunna bli till nytta, skulle vara, att man, när den en gång i framtiden blir ledig, använder en metod, som är ganska vanlig vid lärareplatser, nämligen att då ombilda densamma. Detta är emellertid en metod, som jag ofta motarbetat under den tid jag varit universitetslärare. Det förekommer nämligen tyvärr ibland, att man föreslår ombildning af en professur af personliga och ej af sakliga hänsyn. När en professur icke passar för en person, som man önskar till innehafvare af densamma, då gör man om den på ett sådant sätt, att den blir konvenablare. Jag kan därför ej gilla en sådan metod. Då är det bättre att vänta med frågans afgörande till nästa år, då det är att hoppas, att saken kommer i en ny och lämpligare form.

Det förvånar mig, att herr statsrådet och chefen för ekklesiastikdepartementet, som eljest brukar vara så klarsynt, verkligen gått med på detta förslag, och att han i sitt anförande till statsrådsprotokollet kan stödja sig på »ifrågavarande båda ämnens stora betydelse», då Uppsala medicinska fakultet förklarar, att »den medicinska och orto-

*Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)*

Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)

pediska gymnastiken icke ägde vare sig den rang såsom vetenskap eller den betydelse för läkareutbildningen, att den ensam borde blifva föremål för en professur» o. s. v.

Jag vill vidare framhålla, att om man inrättar en ordinarie professur i detta ämne, där professorn ej skulle hafva examinations-skyldighet, utan det skulle bero på lärjungarna, om de ville begagna sig af hans undervisning, hvarför skulle man då icke inrätta ordinarie professorer i alla andra ämnen, där lärarne hafva undervisnings-, vare sig med eller utan examinationsskyldighet. Karolinska institutet har t. ex. en lärare, som företräder näsans, öronens, munnens och svalgets patologi och terapi, och detta måtte väl vara ett ämne, som är lika viktigt som gymnastiken och massagen. Men hurudan ställning har denne lärare? Jo, han har ingen annan titel än lärare och åtnjuter ett anslag å endast 3,000 kronor. Konsekvensen fordrade då, att man ginge så långt, att samtliga befutliga fasta lärareplatser och flera därtill gjordes till ordinarie professorer. Anspråket kommer nog i sinom tid.

Det går efter mitt förmenande ej för sig att behandla saker och ting på det sätt, som här ägt rum. Jag vill således sluta med att yrka afslag och uttalar därvid den förhoppningen, att — om jag får rätt — Kungl. Maj:t nästa riksdag måtte komma med ett förslag om inrättande af en extra ordinarie professur i kirurgisk ortopedi med gymnastik och massage vid karolinska institutet.

Herr Billing: Herr grefve och talman, mina herrar! Först en liten personlig anmärkning. Den siste talaren förklarade, att uti statsutskottet hade saknats sakkunskap, och han lade till »absolut» saknats sakkunskap i denna fråga. Jag vill fästa hans uppmärksamhet på, att statsutskottet förstår sig på allting eller åtminstone allt som ligger under dess pröfning, och att utskottet väl icke saknar helt och hållet sakkunskap, när det fått läsa både karolinska institutets och medicinalstyrelsens utlåtande i frågan. Dessutom kan jag tala om för talaren, att jag för min del sökt skaffa mig sakkunskap, då jag fått en mycket fullständig utredning i frågan af den person, som i vårt land anses som den afgjordt främste representanten just för det ämne, herr Lindgren anser vara tillbakasatt i den kungl. propositionen. Således — jag har sakkunskap.

Om jag nu skall försöka att sammanfatta hufvudpunkterna i den siste talarens långa anförande, så finner jag, att han anförde hufvudsakligen fem argument mot den kungl. propositionen. Han påstod nämligen för det första, att utgångspunkten för den kungl. framställningen är att söka i personliga hänsyn — att söka bereda en enskild person fördelar. För det andra yttrade han, att, om ortopediska institutet komme att slopas, medel, som äro anslagna till fattiga sjukas vård, i stället komme att användas till aflöningar. För det tredje sade han, att den föreslagna professorn finge en särställning som ingen annan, en dubbelställning, då han vore anställd vid två institutioner, och hans undervisning komme att skilja sig från andras. För det fjärde framhöll han, att ämnet för professuren, sådant det är bestämdt i kungl. propositionen, vore orimligt och att det borde vara

kirurgisk ortopedi. För det femte gjorde han gällande, att hela professuren vore alldeles obehöflig.

Jag skall icke blifva femtedelen så mångordig som den siste talaren, utan jag skall be att få i största korthet först fästa herrarnes uppmärksamhet på, att herr Lindgrens argumentation möjligtvis skulle kunna hafva någon vikt, om här vore fråga om att bevilja ett nytt anslag till en professur. Då kunde man ju tala om att det kan finnas andra ämnen, som lika väl eller bättre borde tillgodoses än det föreslagna. Här är emellertid icke fråga om beviljande af ett nytt anslag, utan endast om ett bättre användande af ett redan för många år sedan beviljad anslag. Kungl. Maj:ts framställning går ut på att för de 8,250 kronor, som äro anslagna till ortopediska institutet, få en bättre användning och större nytta än hittills. Det är frågans hela ekonomiska sida.

Jag öfvergår nu till påståendet, att utgångspunkten skulle vara att finna i personliga hänsyn. Detta är ju ett dristigt påstående, och jag vågar bestämt göra gällande, att den anklagelsen är obehöglig. Utgångspunkten är icke personlig. Hvad här nu föreslås har i hufvudsak under decennier varit ett önskemål hos karolinska institutet, och om detta icke genom den ifrågasatta anordningen får sin önskan till fallo uppfylld, så anser det dock, att ett stort steg är taget hän emot hvad som enligt dess uppfattning är det principiellt rätta. Att här kommit in talet om en viss person, kan icke anses såsom utgångspunkt, utan som en nödvändig konsekvens. Ty då man icke dristar sig att af Riksdagen begära nytt anslag, utan skall använda det befintliga anslaget till ortopediska institutet, så måste följderna häraf bli, att de vid detta institut å ordinarie stat anställda lärare måste engageras på det nya stället.

Påståendet att ortopediska institutets medel, som äro anslagna till att bereda fattiga sjuka hjälp, skulle användas till lönedel, är ej heller riktigt. Af de 8,250 kronor, som varit anslagna till institutet, har hittills hufvudläraren, d. v. s. han som skulle blifva professor, haft 6,000 kronor, och han skulle fortfarande behålla samma aflöning. Andre läraren har haft 2,000 kronor, och han skulle också fortfarande hafva samma aflöning. Återstående 250 kronor skulle icke utgå till någon aflöning, utan till gymnastiska centralinstitutet, som skulle upptaga ortopediska institutets verksamhet; och dessa medel skulle användas till underhåll och förökande af material. Det är således ej alls tal om att fattiga sjuka genom den nya ordningen skulle få mindre gratisvård, utan samtliga myndigheter, som därom yttrat sig, uttala, att flera fattiga och sjuka skulle få vård, och också få en bättre vård genom den nya anordningen.

Det tredje skälet mot förslaget var, att denne professor skulle få en särställning, så att han skulle vara anställd å karolinska institutets stat, men hafva sin undervisningsskyldighet förlagd till gymnastiska centralinstitutet. Ja, låt vara att han skulle få en sådan särställning, hvad gör det om någon professor med sådan ställning ej funnes förut, hvad vore det för olycka att få en professor af annat slag än de andra? Man kan tänka sig professorer af mer än en form. Hvad är det för ondt i detta? För min del får jag dessutom

*Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.*
(Forts.)

*Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.*
(Forts.)

säga, att jag icke kan se att det är någon väsentlig skillnad mellan denne professors ställning och t. ex. den ställning lärarne vid klinikerne i Stockholm hafva. Professorn i kirurgi vid karolinska institutet t. ex. har ju sin klinik och sin egentliga undervisning förlagd till serafimerlasarettet, en annan har sin verksamhet förlagd till Sabbatsbergs sjukhus, en tredje till S:t Görans sjukhus. Detta är analogt fall, och är det något liten olikhet — jag vet icke, hvilken det skulle vara — så är därmed icke visadt, att den föreslagna anordningen skulle vara så olycklig. Skulle en professor vara så ömtålig, att han icke skulle kunna hafva sin undervisning på samma ställe som herrar militärer? Hvad det beträffar, att undervisningen icke skulle vara obligatorisk, d. v. s. att de unga läkarne ej skulle vara skyldiga att deltaga i densamma, kan väl allra minst herr Lindgren opponera sig däremot, då han i sitt anförande talade om, att gymnastiken ej hade så stor betydelse. Men om man nu hade kommit med ett förslag därom, att undervisningen och examen i detta ämne skulle vara obligatoriska, så undrar jag, om man då icke hade mött ännu starkare opposition, då ju sträfvandena i vår tid gå ut på att göra studiekurserna så korta som möjligt. Här är meningen att bereda de blifvande läkarne ett nära liggande, med det öfriga studiet organiskt sammanhängande tillfälle att få undervisning äfven i detta ämne, medicinsk gymnastik och ortopedi, och detta måtte väl för dem vara en fördel, då ju gymnastiken och hvad därunder inbegripes vunnit så stort förtroende i dessa tider, åtminstone bland allmänheten.

Det fjärde skälet emot förslaget var, att ämnet för professuren icke är ortopedisk kirurgi. Mot detta skall jag be att få anföras två invändningar; den ena kanske betyder mindre, den andra betyder mera. Den ena är, att man har sagt mig, att det naturligtvis är en fördel, om läraren i gymnastik och ortopedi också är kirurg, men att detta alldeles icke är nödvändigt. Ty till behandling med gymnastik och ortopedi kunna patienter skickas såväl från läkare, som hafva med den inre medicinen att göra, som också från sådana läkare, som behandla utvärtes åkommor. Därför kan en kirurg skicka patienter till ett dylikt institut för att behandlas af därvarande läkare, och likaså kan en läkare vid nämnda institut, om han ser att ett kirurgiskt ingrepp är af nöden, skicka patienten till professorn i kirurgi eller till någon annan kirurg. Men det medgifves mycket gärna, att det kunde vara önskvärdt, att denne lärare också vore lärare i kirurgisk ortopedi eller ortopedisk kirurgi. Men här kommer jag till min andra invändning, nämligen att man icke kan på en gång komma till det mål man helst önskar, utan att det bär är fråga om att taga ett steg hän mot detta mål. Det är de faktiska förhållandena, som göra, att man nu icke kan få en sådan lärare. Vi skola öfverflytta det ortopediska institutets lärare på karolinska institutets stat, men därmed kunna vi icke göra dem till kirurger, när de icke äro kirurger. Men naturligtvis är det meningen, att dessa lärare framdeles skola vara kirurger. Herr Lindgren vet lika väl som jag, att vid karolinska institutet redan finnes en docent i ortopedisk kirurgi, hvilken står färdig att rycka upp. Det är alldeles säkert, att om Riksdagen ville bevilja anslag till en ny professur i medicinsk gymna-

stik och ortopedi samt vid karolinska institutet inrätta en institution för dessa ämnen, så skulle karolinska institutet i hög grad fröjda sig åt detta. Men Kungl. Maj:t har icke satt i fråga, att Riksdagen skulle bevilja så stora anslag, utan Kungl. Maj:t har i likhet med alla myndigheter ansett, att det mycket väl, åtminstone för en tid framåt, kan gå för sig att praktiskt anordna saken på det sätt, som här är föreslaget.

Slutligen yttrade herr Lindgren, att behofvet af denna professur icke vore det viktigaste, och jag vill icke disputeras med honom särskildt i denna punkt. Han sade, att behof af andra professurer gjorde sig i ännu högre grad gällande. Men att det behof, hvarom nu är fråga, är viktigt, därom är jag aldeles öfvertygad, och jag tror, att åtminstone den stora allmänheten i Sverige skall såsom prisvärdt betrakta hvarje steg, som tages i riktning att utbilda våra läkare till att anlita behandling med gymnastik och till att själfva kunna, åtminstone delvis, härmed behandla sina patienter. Men för öfrigt är det vid detta tillfälle icke fråga om att få det allra bästa, utan här är fråga om att få något godt, och att detta är något godt, torde icke kunna bestridas.

Under långa tider har ett sträfvande pågått att söka förena meningarna inom dessa olika institut och deras styrelser, nämligen karolinska institutet, ortopediska institutet och gymnastiska centralinstitutet, hvar och ett med sina speciella intressen och synpunkter. Nu har man ändtligen kommit till fullständig enighet inom dessa tre institut om den sak frågan gäller. Alla tillstyrka förslaget. Då bör Riksdagen icke gärna falla på den idén att afslå detsamma.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Lindgren: Denna gång skall jag yttra mig mycket kort. Det syntes mig emellertid, att ordföranden i statsutskottets andra utgiftsafdelning just icke själf var så särdeles kort, fastän han förebrådde mig att hafva varit för lång. Han hade dock i afseende på tiden en lättare uppgift än jag.

Han har ju, såsom herrarne funnit, bemött mig i en del punkter. Jag öfverlämnar emellertid åt herrarnes eget omdöme och sunda förnuft att afgöra, huruvida han slagit mig; om det är han eller jag, som har rätt i denna sak.

Om jag hade argumenterat från den ståndpunkt, som den förre talaren intog, så skulle jag hafva sagt: jag ställer ortopediska institutet på indragning; jag inrättar för en del af dessa penningar en lärareplats i gymnastik och massage, men jag nämner aldrig ordet ortopedi. Jag tycker icke, att det för en vetenskaplig institution eller eljest är fördelaktigt att inrätta en sak på ett sätt, som kunde hafva haft sitt berättigande för 50 år sedan, men som i denna stund måste inför alla vetenskapliga auktoriteter i hela världen te sig såsom en högst besynnerlig anakronism.

Vidare sade herr ordföranden i utskottets afdelning, att han från en personlig auktoritet, som vore duktigare än jag, hade hört, att den nu föreslagna anordningen vore god. Jag tror mig veta hvem denna auktoritet är. Jag skänker den mitt allra största erkännande,

Anslag till
en professur
i medicinsk
gymnastik
och ortopedi
vid
karolinska
institutet.
(Forts.)

ty det är en mycket kunnig och mycket fin man, men ingen är under alla förhållanden ofelbar ens såsom auktoritet. Hvar och en har ju emellertid att göra sin plikt, sådan som han uppfattar densamma.

Med sin stora och obestriddiga talang gjorde sig herr Billing litet lustig öfver, att jag tyckte, att denne professor på grund af sin dubbelställning vore en besynnerlig företeelse, och han sade, att det finnes professorer af många slag. Ja, vi hafva förut professorer i nästan alla möjliga ämnen, för att icke tala om trollkarlar och andra, som gå under denna titel, men jag trodde, att herr prokansleren i alla fall hade gjort sig någon föreställning om hvad en universitetsprofessor egentligen, ideellt sedt, borde vara, och det var från den saken som jag utgick. Jag tror icke, att, om vi på detta sätt ställa vår undervisning på hälftenbruk, det kan blifva något godt resultat. Och äfven jag har därvid att åberopa mig på erfarenheten från en längre vistelse vid universitetet, där jag tillbringat 30 å 40 år, hvaraf största delen såsom universitetslärare.

Jämförelsen med lärarne vid klinikerna håller icke streck, men att utveckla denna fråga skulle taga för mycken tid och sätta kammarens tålmod på allt för hårdt prof.

Jag vågar icke längre uppehålla kammaren. Herrarne kunna själfva bedöma, hvem som i denna sak har rätt. Om man vill gå fram i en viss riktning, så skall man icke börja med att i stället spatsera i den motsatta; det har aldrig varit min sak.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag därá, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Lindgren* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 11 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 34.

Punkterna 12—15.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

I två särskilda, lika lydande motioner, väckta den ena (n:o 22) i Första Kammaren af herr *F. A. Boström* och grefve *F. C:son Wachtmeister* samt den andra (n:o 136) i Andra Kammaren af herr *H. Hedlund m. fl.*, hade föreslagits, »*dels att Riksdagen måtte medgifva föreståndare och föreståndarinnor vid sådana högre läroverk, särskolor eller samskolor, som förbereda till studentexamen och förty stå under offentlig kontroll, rätt att, såvida de uppfylla villkoren för befordran till allmänt läroverk eller af stat och kommun gemensamt underhållen samskola och hafva full tjänstgöring motsvarande den, som åligger rektor eller föreståndarinna vid sådan läroanstalt, efter eventuell öfvergång till sådant läroverk eller samskola, för lönetur räkna sig till godo den tid, de tjänstgjort vid enskildt läroverk, dock ej mer än högst tio år; dels ock att Riksdagen måtte medgifva föreståndare och föreståndarinna, lärare och lärarinnor vid sådant högre läroverk, som förbereder till studentexamen och förty står under offentlig kontroll, rätt att under motsvarande förutsättningar efter eventuell öfvergång till statens allmänna läroverk eller af stat och kommun underhållen samskola, för pension räkna sig till godo den tid, de tjänstgjort vid enskildt läroverk.*»

Angående rätt för vissa lärare vid allm. läroverk och samskolor att för lönetur och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid enskilda läroverk.

Utskottet hade i föreliggande punkt af angifna orsaker hemställt, att herr *F. A. Boströms* och grefve *F. C:son Wachtmeisters* samt herr *H. Hedlunds m. fl.* ifrågavarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten hade reservation afgifvits af herr *A. Petersson*, hvilken ansett, att utskottet bort hemställa,

»a) att Riksdagen, med anledning af herr *F. A. Boströms* och grefve *F. C:son Wachtmeisters* samt herr *H. Hedlunds m. fl.* förevarande motioner må medgifva föreståndare och föreståndarinnor vid sådana högre läroverk, särskolor eller samskolor, som förbereda till studentexamen och förty stå under offentlig kontroll, rätt att, såvida de uppfylla villkoren för befordran till allmänt läroverk eller af stat och kommun gemensamt underhållen samskola och hafva full tjänstgöring, motsvarande den, som åligger rektor eller föreståndarinna vid sådan läroanstalt, efter eventuell öfvergång till sådant läroverk eller samskola, för lönetur räkna sig till godo den tid de tjänstgjort vid enskildt läroverk, dock ej mer än högst tio år; samt

b) att hvad motionärerna föreslagit angående rätt för lärare vid allmänna läroverk och samskolor att i vissa fall för erhållande af pensionsrätt tillgodoräkna sig tjänstgöring vid enskilda läroverk icke må af Riksdagen bifallas.»

Angående
rätt för vissa
lärare vid
allm. läro-
verk och
samskolor att
för lönetur
och pension
räkna sig till
godo tjänst-
göring vid
enskilda
läroverk.
(Forts.)

Herr Boström, Filip: Inom Riksdagens båda kamrar hafva motioner väckts i syfte, dels att åt föreståndare och föreståndarinnor vid enskilda läroverk och samskolor, som dimittera till studentexamen, måtte tillerkännas rätt att i fråga om lönetur tillgodoräkna sig de år, dock ej mer än högst 10, hvarunder de tjänstgjort vid sådana läroverk, och dels att såväl för dessa föreståndare och föreståndarinnor som för lärare och lärarinnor vid högre läroverk med dimissionsrätt måtte beredas rätt att med afseende å blifvande pension räkna sig till godo de år, de tjänstgjort vid enskildt läroverk. Statsutskottet har nu afstyrkt dessa motioner, och jag skall därför tillåta mig att med några ord beröra motionernas syfte.

Det är alldeles naturligt, att staten måste för sitt läroverksväsende fasthålla vid endast ett fåtal läroverkstyper, och detta i centralisationens intresse. Men det är också lika gifvet, att det bör ligga statsmakterna om hjärtat att söka verka därhän, att enskilda läroverk må kunna existera samtidigt med statens läroverk. En sådan uppfattning har såväl Riksdagen som Kungl. Maj:t förnyade gånger uttalat. Jag ber att i detta hänseende få här upprepa, hvad statsutskottet vid 1898 års riksdag anförde, då utskottet förklarade det vara »önskvärdt att enskilda skolor finnas, vid hvilka nya anordningar med afseende å undervisningen pröfvas; och bör det följaktligen ligga i statens intresse att, där så behöfves, understödja de enskilda skolor, som gjort sig därpå förtjänta.» Det är just med anledning af detta uttalande, som den af mig och grefve Wachtmeister väckta motionen framkommit. Det är nämligen omöjligt att tänka sig några förändringar inom skolväsendet, därest föreståndarne för dessa läroverk skola oupphörligt ombytas. Med afseende särskildt å de höga löner, som nästlidet års Riksdag anslag till våra elementarlärare, är det ju gifvet, att föreståndarne och föreståndarinnorna vid dessa enskilda skolor måste, för att kunna existera, inom kort tid söka sig in vid statens läroverk. Alla dessa skolor, om hvilka nu är tal, äro i ekonomiskt hänseende så situerade, att de aflöningar de kunna bestå äro synnerligen låga i förhållande till hvad staten gifver sina lärare. Så utgår t. ex. arfvodet till föreståndarne för de stora enskilda läroverken med en summa af högst 4,000 ned till 3,000 kronor, under det att statens rektorer hafva en lön af 6,000 kronor och lektorerna en lön af 4,000 kronor, hvartill kommer hyresbidrag eller fri bostad. Fastän lönerna vid de enskilda läroverken äro så låga, är det dock med nätt nöd, som dessa läroverk kunna existera. Det är dock alldeles gifvet, att om man skall tänka sig någon utveckling af formerna inom vårt undervisningsväsen, måste dessa former praktiseras en följd af år. Det synes sålunda vara en mycket billig begäran, att detta fåtal lärare och lärarinnor måtte i förevarande hänseende komma i samma ställning som statens ordinarie lärare och lärarinnor.

Nu kan man ju säga, att det mål, som motionärerna åsyfta, skulle kunna vinnas därigenom, att det statsanslag, som utgår till dessa enskilda läroverk, blefve förhöjdt. Detta anslag utgår, såsom herrarne ha sig bekant, för närvarande med ett årligt belopp af 60,000 kronor, sålunda fördeladt att maximum för de större enskilda

läroverken utgör 9,000 kronor och för de sexklassiga skolorna 3,000 kronor. Redan vid 1898 års riksdag väcktes motion därom, att anslaget skulle höjas till 100,000 kronor, men samma års Riksdag fastslog, såsom jag nyss antydde, beloppet till 60,000 kronor. Man torde nu kunna säga, att det är lätt att få denna summa höjd. Jag tror för min del icke att i närvarande tid så är förhållandet. Har nämligen Riksdagen så sent som nästlidet år anslagit miljoner till förbättring af statens lärares löneförhållanden i samband med den omorganisation, som då vidtogs, så finnes det icke stor sannolikhet för att man under den närmaste tiden skulle vilja öka det nu ifrågasvarande anslaget, isynnerhet som så ofantligt stora kraf i alla möjliga riktningar nu ställas på statskassan. Jag tror således, att denna utväg icke står öppen.

Statsutskottet har emellertid afstyrkt förslaget under åberopande af ett principiellt skäl, det skälet nämligen, att Riksdagen förra året beslöt, att de extra lärarne skulle frångå den rätt, som de förut haft, att tillgodoräkna sig de år, de tjänstgjort såsom extra lärare, och utskottet har ansett att de lärare, hvarom nu är tal, borde komma in under samma kategori. Men dels har denna princip redan frångåtts vid förra årets riksdag, då nämligen Riksdagen medgaf, att docenter, som tjänstgöra såsom lärare vid de allmänna läroverken, skola få tillgodoräkna sig viss tid, de varit anställda såsom docenter, och dels ber jag att få ytterligare betona, att den eftergift i denna princip, hvarom här är fråga, är så ofantligt liten, att den icke kan ur principiell synpunkt hafva någon betydelse.

Nu har emellertid en reservant från Andra Kammaren yrkat bifall till första delen af motionen, nämligen rörande lönetursberäkningen åt föreståndarne och föreståndarinnorna, under det att samma reservant ansett, att frågan om pensionsrätten borde af vissa angifna skäl tills vidare få hvila. Jag skulle naturligtvis helst vilja yrka bifall till motionen oförändrad, men då ingen utsikt torde finnas att i frågans nuvarande läge genomdrifva ett sådant yrkande, skall jag för närvarande endast tillåta mig att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservation.

Herr Säve: Jag skulle gärna vilja yrka bifall till den föreliggande motionen i båda dess moment, men då den senaste ärade talaren, själf motionär, inskränkt sig till att yrka bifall till den i ämnet föreliggande reservationen, skall icke heller jag gå längre. Jag skulle emellertid önska, att kammaren behagade uttala sig i motionens syfte och detta af två skäl.

Det ena är, att de enskilda läroverken utan all fråga äro till stort gagn för undervisningen i vårt land, i dess helhet betraktad, och det andra är, att de enskilda läroverken genom sin förefintlighet bereda staten icke så oväsentliga ekonomiska fördelar.

När Kungl. Maj:t gång efter annan hos Riksdagen begärt och Riksdagen med anledning däraf beviljat anslag till de enskilda läroverken, så har det egentligen berott på det skäl, som framhållits i Riksdagens skrivelse af år 1902 och hvarom äfven de ärade motionärerna påminna i sin motivering, nämligen att man velat understödja

Angående rätt för vissa lärare vid allm. läroverk och samskolor att för lönetur och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid enskilda läroverk.
(Forts.)

Angående
rätt för vissa
lärare vid
allm. läro-
verk och
samskolor att
för lönetur
och pension
räkna sig till
godo tjänst-
göring vid
enskilda
läroverk.
(Forts.)

sådana läroverk, som »med afseende på ämnesföljd, tim- och kursfördelning, undervisningsmetoder eller genom sin organisation i öfrigt äro ägnade att på undervisningens och uppfostrans område anställa sådana försök, som i följd af gällande bestämmelser för de allmänna läroverken icke kunna där anordnas, men som äro af den betydelse att därigenom en värdefull pedagogisk erfarenhet må vinnas.» Detta skäl föreligger i lika hög grad nu som före antagandet af den nya läroverksorganisationen. Ja, jag vågar påstå, att det föreligger med ännu större styrka nu än förr, särskildt efter inrättandet af den nya öfverstyrelsen för läroverken. Jag ber att få erinra om hvad som var hufvudmotivet för införandet af denna läroverksöfverstyrelse. I Kungl. Maj:ts proposition till sistlidet års Riksdag framhölls det såsom hufvudmotiv, att man ville ernå den enhetlighet och planmässighet, som för läroverken vore önskvärd med afseende å ledningen af vårt undervisningsväsen. Denna enhetlighet och planmässighet leder ovillkorligen till en stark centralisation af hela vårt undervisningsväsen. Det är äfven en annan omständighet, som bidrager till stärkandet af denna centralisation. Det framhölls visserligen icke i statsverkspropositionen, men af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet under läroverksfrågans behandling i Andra Kammaren, att inrättandet af öfverstyrelsen innebure i viss mån en början till läroverkens sekularisering, och herr statsrådet trodde, att detta vore ett steg i den rätta riktningen. Här, mina herrar, finna vi således centralisationsprincipen ytterligare framhållen, och i öfverensstämmelse härmed har också Kungl. Maj:t i senaste läroverksstadga gått hårdt åt de lokala läroverksstyrelserna, eforalstyrelserna. Allt pekar sålunda på en stark centralisation af våra läroverk, och med denna starka centralisation blir det för de allmänna läroverken vida svårare än förr att tillfredsställa de kraf, som på dem kunna ställas i fråga om experiment och försök med nya undervisningsmetoder. Under sådana förhållanden, hvilka skola göra dessa försök? Staten har blott ett enda försöksläroverk, nämligen Nya Elementarskolan. Man behöfver mycket väl äfven andra dylika, och sådana erbjuda sig för oss i de enskilda läroverken.

Men det är äfven en annan omständighet, på hvilken jag skall tillåta mig att fästa uppmärksamheten. Vi antogo förra året den nya läroverksorganisationens hufvudgrunder, Hvad var egentligen det väsentliga i denna organisation? Jo, man ville tillfredsställa *de mångas* behof af en skolundervisning, som skänkte dem en ehettlig allmänt medborgerlig bildning vid relativt unga år, hvarigenom möjlighet bereddes dem att tidigare än hittills kunna med god förberedelse gå ut i det praktiska lifvet.

Läroverkens uppgift är tvåfaldig: det ena är att bereda allmän medborgerlig bildning, det andra är att bereda för universiteten och de högre fackskolorna. Den förutvarande skolordningen afsåg hufvudsakligen att främja den senare uppgiften, att bereda för universiteten och de högre tillämpningsskolorna, men tillgodosåg mindre den andra. På oss, då vi anslöto oss till den kungl. propositionen, verkade ganska väsentligt just tanken på de många, förhoppningen att bättre än förr kunna tillgodose deras behof af en allmän med-

borgerlig bildning. Men det kan icke förnekas, att i den läroverksorganisation, som nu är antagen och håller på att genomföras, deras intressen, som skola genomgå den högre afdelningen, gymnasiet, icke blifvit fullt så väl tillgodosedda. Jag ber härvid att få erinra om den motion, som framlades vid förra årets riksdag till förmån för upprättande af s. k. A-läroverk med grekiska. Det var icke möjligt att få motionen igenom; den blef af kamrarna afslagen, men detta hindrar icke, att den var byggd på sunda principer. Nåväl, mina herrar, behovet af att äfven tillgodose de klassiska språken finnes kvar, och det kommer för hvart år, som går, att framträda allt starkare. I ett land sådant som Sverige kan man dock icke med afseende å undervisningen i de gamla kulturspråken bryta med den ordning, som är gällande inom alla de stora kulturländerna. Man kan förutse, att det icke kommer att dröja synnerligen länge, innan ett behof gör sig gällande att på privat väg upprätta undervisningsanstalter, som bättre tillgodose den klassiska bildningen än statens läroverk kunna det.

Jag har redan antyd, att de enskilda läroverken böra stödjas äfven med hänsyn till statens rent ekonomiska intressen. Det är ju gifvet, att hvad staten nu anslår till de enskilda läroverken är med hänsyn till den nytta de åstadkomma en högst ringa summa. Dessa enskilda läroverk tillsammans kosta staten i själfva verket på långt när icke så mycket som ett enda af statens fullständiga högre läroverk. Nåväl om de enskilda läroverken icke skulle kunna vidare fungera — och jag betviflar, att de kunna göra det, om det icke beredes dem tillfälle att förskaffa sig dugliga lärare, utan hvilka de helt enkelt icke kunna existera — så måste de upphöra, och hela det stora lärjungantalet, som nu får sin utbildning i dessa läroverk, kommer då att öfverflyttas till statens läroverk. Men då blir det en nödvändighet för Riksdagen att bevilja medel till nya fullständiga statsläroverk eller, i billigaste fall, till en hel mängd nya parallellklasser i de redan befintliga läroverken. Således är här icke fråga om någon ökad utgift för statsverket. Det gäller i själfva verket att ej genom ett afvisande af motionen ställa så till, att man icke ytterligare onödigtvis ökar statsverkets utgifter.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Billing: Jag skall till en början be att få instämma i allt hvad de två föregående talarne sagt till förmån för de enskilda läroverken, och vill säga, att jag tror för min del mig vara åtminstone lika varm vän af dem som motionärerna och den som sist hade ordet, i all synnerhet då de enskilda läroverken icke anordnas till studentfabriker för att på genaste möjliga väg åstadkomma studentexamen. De enskilda läroverken — jag skall nu icke bevisa det, ty den siste talaren har redan framhållit detta — hafva en stor pedagogisk uppgift och innebära en ekonomisk besparing för staten. Deras ställning har blifvit betydligt försämrad liksom deras tillvaro blifvit bättre motiverad genom den nya läroverksreformen, genom den nya läroverksstadgan och genom den nya läroverksstyrelsen. När jag nu

Angående rätt för vissa lärare vid allm läroverk och samskolor att för lönetur och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid enskilda läroverk.
(Forts.)

Angående
rätt för vissa
lärare vid
allm. läro-
verk och
samskolor att
för lönetur
och pension
räkna sig till
godo tjänst-
göring vid
enskilda
läroverk.

(Forts.)

yttrar mig för statsutskottets förslag, så ber jag på allvar herrarne att icke i ringaste mån se i mig en motståndare mot de enskilda läroverken, utan tvärt om. Att det kan göras och bör göras allvarliga invändningar mot motionärernas förslag är väl uppenbart. Det andra momentet i motionen har ju utskottet uti sin motivering tillstyrkt och sålunda behöfver jag icke tala därom. Jag menar, att då utskottet i motiveringen kan i viss mån sägas ha gifvit regeringen en maning att framkomma med förslag i antydt syfte, behöfver jag icke tala därom, utan endast om första punkten.

Där föreslås, att föreståndare och föreståndarinnor vid sådana enskilda läroverk, som ha dimissionsrätt, skulle få räkna lönetur. Däremot invänder jag först och främst: hvarför inskränka motionärerna sin framställning till att omfatta endast föreståndare och föreståndarinnor vid läroverk, som ha dimissionsrätt? Hvarför skulle icke det samma gälla om föreståndare och föreståndarinnor vid andra enskilda läroverk? Dimissionsrätten är ju en särskild förmån, beviljad dessa läroverk och som i sin mån är egnad att bereda dessa läroverk en ekonomisk fördel. Hvarför skola dessa gynnas framför föreståndare och föreståndarinnor vid andra läroverk? För det andra: hvarför skola endast föreståndare och föreståndarinnor få åtnjuta denna förmån? Gäller icke i hufvudsak alldeles samma skäl i fråga om de andra lärarne eller lärarinnorna vid dessa enskilda läroverk? Mig förekommer det, att verkliga vänner — jag vet, att dessa motionärer äro verkliga vänner till de enskilda läroverken — hafva begått ett misstag, när de motionerat i första punkten såsom de ha gjort.

Hvad nu beträffar den föreslagna lönetursberäkningen, så förekommer det mig verkligen litet oväntadt, att man just har sökt att på den vägen stödja de enskilda läroverken. 1904 års Riksdag och Kungl. Maj:t hafva beslutit att från lärarne vid statens läroverk borttaga löneturen, d. v. s. att för uppflyttning i högre lönegrad få räkna sig till godo den tid de tjänstgjort som extra lärare. Det är väl då litet märkvärdigt, att, när man tager ifrån lärarne vid de allmänna läroverken denna lönetur, man skulle skänka denna rätt i stället åt de vid enskilda läroverken anställda lärarne. Invändningen om att docenterna äga rätt till lönetur anser jag verkligen vara föga betydande, enär man alltid ansett — docenterna få ju mycket litet räkna sin tjänstgöring vid universitetet sig till godo efter nya läroverksstadgan — docenternas ställning vara en anuan än extra lärarnes och snarast böra jämföras med en ordinarie lärares befattning.

Hvarför uttalade sig Riksdagen i fjol så bestämdt emot lönetursberäkningen? Jo, på mycket goda grunder. Den anordningen, att en ordinarie lärare skulle för sin uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig sin tjänstgöring såsom extra lärare, kom till, liksom många andra besynnerligheter och oegentligheter, därför att man i ett kvarts sekel fick vänta på läroverksreformen till följd af pedagogiska tvister. Därför ställdes en mängd lärarebefattningar på vakans och ordinarie platser sköttes af vikarier. Man fick vänta på reformen och man sökte råda bot för olägenheter häraf genom allehanda besynnerligheter, så äfven genom den, att man skulle såsom ordinarie få räkna sig till godo sin tjänstgöring såsom extra lärare. Detta före-

kommer, mig veterligen, icke på något annat område i vårt statslif. Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på, till hvilka orimligheter det skulle leda, om man i allmänhet för uppflyttning i högre lönegrad skulle få räkna sig såsom ordinarie till godo den tid, man tjänstgjort såsom extra. Jag anser det vara principiellt oriktigt att låta en sådan lönetur komma folk till godo, och då jag anser det vara principiellt oriktigt och mycket litet värdefullt för dessa få föreståndare och föreståndarinnor, så kan jag omöjligt tillstyrka bifall till den delen af motionen.

Nu har till min stora förvåning, och jag kan verkligen säga ledsnad, därför att jag är vän af de enskilda läroverken, den ene motionären yrkat bifall till reservationen. Om nu Riksdagen skulle bifalla reservationen, och det skulle icke förvåna mig mycket, om Andra Kammaren bifölle den ifrån sparsamhetssynpunkt, hvad skulle då hafva skett? Jo, då hade man åt ett dussintal — är det kanske så många? — personer, anställda vid våra enskilda läroverk, beviljat lönetursrätt. Men hvad hade man vidare gjort? Jo man hade, så vidt man vid denna riksdag kunde det, fränskrifvit hela den stora lärarepersonalen, som helt visst uppgår till hundratal, den af statsutskottet erbjudna handräckningen att erhålla pension. Reservationen innehåller nämligen, mina herrar, i andra punkten afslag å hvad statsutskottet sagt angående billigheten och rättvisan uti att dessa lärare skulle få pension; och nu invände man icke, att reservanten har skrifvit en särskild motivering för detta. Ja, mina herrar, enskildes motiveringar bryr man sig icke mycket om, men af hvad jag har hört af motionären i statsutskottet, följer, att herrarne kunna vara säkra på att bifalles nu reservationen, så har man, så mycket som nu finnes möjlighet för, lagt hinder i vägen för dessa lärare att få pensionsrätt. Det får väl hvar och en medgifva, att det är för våra enskilda läroverk åtminstone 50 gånger bättre att få pension för den stora skaran af lärare och lärariinnor än lönetursrätt för möjligen en tolf stycken.

Såsom mycket varm vän af de enskilda läroverken varnar jag på det lifigaste för bifall till reservationen. De enskilda läroverken behöfva och böra få ökadt understöd, men de böra sannerligen icke få det i den form, att Första Kammaren skrifver ifrån sig, så vidt på den ankommer, möjligheten att gifva pensionsrätt åt dessa många lärare. Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Boström, Filip: Den föregående ärade talaren framställde till motionärerna den frågan, hvarför de icke i sitt förslag äfven inrymt lönetursrätt åt lärare och lärariinnor vid de enskilda läroverken. Anledningen därtill är blygsamhet å vår sida. Vi kunde icke tänka oss, att efter den motivering, som förlidet års Riksdag antog i afseende å lönetursrätten för extralärare vid de allmänna läroverken, Riksdagen i år skulle vara med att på en gång gå ifrån den principen för hela detta antal lärare vid de enskilda läroverken.

Det gäller för öfrigt icke så mycket, att lärarna skola komma inom samma kategori som föreståndare och föreståndarinnor, ty skola några anordningar för lämpliga undervisningssystem vid de enskilda

Angående rätt för vissa lärare vid allm. läroverk och samskolor att för lönetur och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid enskilda läroverk.
(Forts.)

Angående läroverken kunna träffas, så måste sådana komma just från föreståndarna och föreståndarinnorna. Det är alldeles naturligt, att det är de, som sätta in all sin energi på och arbeta fram sådana förslag. Det är de, som hafva i sin hand att till lärare vid dessa skolor antaga personer, som gilla den uppfattning, som byses af dessa föreståndare och föreståndarinnor i dessa frågor. Det är just för att vinna det målet, som jag tror, att det är klokt handladt från motionärernas sida, att de i sitt förslag icke hafva inrymt äfven lärare och lärarinnor vid dessa skolor.

Den ärade talaren kunde icke förstå, hur man kunde vara med om det uttalande, som gjorts af reservanten beträffande pensionsrätten. Jag vill erinra, att reservanten begagnat ordagrant samma motivering som statsutskottet i sitt förslag. Jag har naturligtvis icke i likhet med den ärade talaren hört hvad i den vägen yttrats inom statsutskottet, men det förvånar mig att herr Billing så kraftigt varnar för antagandet af reservationen, då, såsom jag här ofvan sagt, utskottets och reservantens framställning äro alldeles öfverensstämmande. Det är därför jag ansett mig kunna frångå den uppfattning, som motionärerna uttalat i andra delen af motionen och jag kunnat göra ett sådant yrkande som jag gjort.

Herr Säve: Jag är delvis förekommen af den siste ärade talaren och skall därför ej heller upptaga hvad han anfört mot den ärade representanten för statsutskottet. Jag ber emellertid att få erinra om hvad han icke berörde, men som framhölls af biskop Billing vid hans i jämförelsen mellan lärarne vid de enskilda läroverken och extra lärarne vid de allmänna läroverken. Det är mycket riktigt, att det kraftigt framhölls inom läroverksutskottet och Riksdagen förlidet år, att lönetursberäkningen för extra lärare borde bortfalla. Men hvad var den egentliga grunden härtill? Jo, grunden var — det betonades af läroverksutskottet och herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tog fasta därpå — att borttagandet af lönetursberäkningen för extra lärarne skulle motvägas af ett ökad antal fasta ordinarie platser vid de allmänna läroverken. Jag minnes nu icke, huru många nya lektors- och läroverksadjunktsbefattningar som fastslogos, men det var omkring ett 70-tal. Då man beslöt tillsätta så många nya platser ansåg man sig kunna taga bort lönetursberäkningen för extra lärarne, enär man förutsatte, att de ej hädanefter behöfde gå så många år vid läroverken som förr för att blifva ordinarie.

Lärarne vid de enskilda läroverken och extra lärarne vid de allmänna arbeta alla i samma sak. De verka för samma mål. Deras verksamhet är till största gagn för det allmänna. Hvarför skall då den ena gruppen ställas så ofördelaktigt? Man måste tänka på, att här är ej blott fråga om lönetur, utan äfven fråga om befordran till tjänster. Nu kommer det att gå i den riktningen att lärarebefattningarna, åtminstone på det lägre stadiet, i och med uppläfvande af undervisningsproffen företrädesvis tillsättas efter ren anciennitet. Om sålunda lärarne vid de enskilda läroverken icke få räkna sig till godo de år som de tjänstgjort där, så måste de, då anciennitetsprincipen gör sig gällande vid de ordinarie befattningarnas tillsättande vid de all-

(Forts.)

männa läroverken, först gå en mängd år vid dessa som extra lärare innan de kunna blifva ordinarie. Det synes mig för öfrigt vara ganska egendomligt, att biskop Billing, som uttalat sig så vänligt om de enskilda läroverken, funnit så mycket betänkligheter mot att bevilja de enskilda läroverken denna förmån, utan hvilken de knappast skola kunna existera. Det är ju gifvet, att löneregleringen, då den förlidet är uppgjordes, måste ansluta sig till samma hufvudprinciper, som varit gällande vid öfriga löneregleringar, men det kan finnas berättigade och naturliga undantag från dessa hufvudprinciper, och sådana undantag föreligga här.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Angående rätt för vissa lärare vid allm. läroverk och samskolor att för lönetur och pension räkna sig till godo tjänstgöring vid enskilda läroverk.
(Forts.)

Herr Billing: Då man här fortfarande yrkar bifall till reservationen, kan jag icke underlåta att ännu en gång, just i namn af de enskilda läroverkens bästa, på det lifigaste mana herrarna att icke bifalla reservationen. Ty, om denna reservation bifalles, hvad sker då? Jo, då kommer man naturligtvis att i statsutskottet, då fråga åter blir om pensionsrätt för lärarepersonalen vid dessa läroverk, genast invända: Riksdagen har ansett för de enskilda läroverkens föreståndarnas lönetur viktigare än pensionsrätten. Den, som har suttit i statsutskottet, vet — jag vädjar därutinnan till den af motionärerna, som nyss hade ordet — att det icke finnes någon fråga, som är så svår att drifva fram i utskottet som en fråga om pensionsrätt. Nu har statsutskottet här skrifvit på sådant sätt, att utskottet så att säga rekommenderat denna pensionsrätt för de enskilda läroverkens lärarepersonal och därmed, enligt miu uppfattning, gifvit denna personal en handräckning af det allra största värde. Men afslås denna motivering, kan man ej hänvisa till den nästa gång, ty då kommer det att sägas: nej, den motiveringen kan man anse sig befriad från just genom bifall till reservationen genom att bevilja lönetursberäkning.

Jag ber hvarje vän af de enskilda läroverken att besinna sig två gånger, innan han genom sitt votum fränskrifver dessa läroverk den stora förmån, som är åt dem vunnen genom statsutskottets motivering.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Wachtmeister*, *Fredrik*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 16 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 17.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

*Ifrågasatt
ombildning
af allmänna
läroverket i
Vadstena till
realskola.*

Punkten 17.

I två särskilda, lika lydande motioner, väckta den ena (n:o 17) i Första Kammaren af herrar *C. Rydberg* och *H. Hedenstierna* samt den andra (n:o 101) i Andra Kammaren af herr *C. Vahlquist*, hade föreslagits, att Riksdagen ville besluta, att det fem-klassiga allmänna läroverket i Vadstena skulle från och med början af läsåret 1906 ombildas till sex-klassig, af staten bekostad realskola för gossar.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att herrar *C. Rydbergs* och *H. Hedenstiernas* samt herr *C. Vahlquists* förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Rydberg*: Såsom motionär i den här föreliggande frågan rörande ombildning af Vadstena fem-klassiga läroverk till sex-klassig realskola ber jag att få yttra några ord.

Som herrarna se, har utskottet afstyrkt den af mig och herr *Hedenstierna* väckta motionen i ämnet; och lyder utskottets motivering så:

»Möjligheten, att 1904 års Riksdags beslut angående ombildning och indragning af vissa läroverk skall behöfva i ett eller annat afseende undergå jämkning, synes icke kunna bestridas. Emellertid anser utskottet det icke i något fall vara tillrådligt, att Riksdagen på förslag af enskild motionär beslutar sådana jämkningar, enär endast genom Kungl. Maj:ts försorg en så allsidig och opartisk utredning synes kunna åvägabringas, att de särskilda landsdelarnas intressen blifva i förevarande afseende likformigt tillgodosedda.»

Såsom synes, är denna utskottets motivering särdeles välvillig; och det synes mig, som om den bort utmynna i ett tillstyrkande af motionen. Så har emellertid icke skett; och detta förefaller mig så mycket egendomligare, som ju lärjungeantalet i Vadstena var så nära den bestämda minimisiffran för realskolor, att det fattades blott *en* lärjunge — lärjungeantalet var 74, och minimisiffran för realskolor sattes till 75. Blott för *en* pojkes skull blef således Vadstena beröfvadt förmånen af en realskola, och hänvisadt till samskola.

Då emellertid utskottet står alldeles enigt, skall jag icke nu göra något yrkande; men jag anbåller att få taga fasta på utskottets välvilliga motivering och hoppas, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om åvägabringande snarast möjligt af en sådan utredning, som af utskottet antydts, på det Vadstena må komma i åtanke till erhållande af en realskola.

Ifrågasatt ombildning af allmänna läroverket i Vadstena till realskola.
(Forts.)

Jag har som sagdt intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Punkterna 18—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 21 och 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—27.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29 och 30.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Mom. a).

Lades till handlingarna.

Mom. b).

I två särskilda, sinsemellan lika lydande motioner, väckta den ena (n:o 21) i Första Kammaren af herr *G. F. Gilljam* och den andra (n:o 103) i Andra Kammaren af friherre *G. J. De Geer*, bade föreslagits, bland annat, det Riksdagen ville besluta, att löne- och pensionsförmåner för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet och för föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt måtte blifva lika med dem, som vid 1902 års riksdag beviljades de ordinarie professorerna vid rikets universitet, eller 6,000 kronor med ett ålders-tillägg å lönen af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring och med ett andra dylikt tillägg af 500 kronor efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring, hvarvid 2,000 kronor af aflöningen skulle ut-

Ifrågasatt löne-reglering för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum.

Ifrågasatt lönereglering för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet. göra tjänstgöringspengar och återstoden skulle anses såsom lön, med rätt för nuvarande tjänsteinnehafvare att tillgodoräkna sig den tjänstgöring såsom intendent eller föreståndare för den meteorologiska centralanstalten, hvilken infallit före dessa bestämmelsers trädande i tillämpning.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna moment på andragna skäl hemställt, att herr Gilljams och friherre De Geers i förevarande motioner väckta förslag om ändring i intendenternas vid naturhistoriska riksmuseum löne- och pensionsförmåner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Gilljam: Som kammaren finner, hafva af mig i denna kammare och af friherre De Geer i Andra Kammaren afgifvits lika lydande motioner om lönereglering för intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet och för föreståndaren vid statens meteorologiska centralanstalt. Dessa motioner hafva nu afstyrkts af statsutskottet, som hemställt, att desamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Såsom skäl härför har utskottet till en början anfört, att motionärerna »ej angifvit det belopp, hvarmed det i riksstaten nu uppförda anslaget till naturhistoriska riksmuseet skulle i anledning af den föreslagna förhöjningen af intendenternas aflöningar behöfva höjas». På denna af utskottet mer i förbigående gjorda erinran ber jag att, likaledes i förbigående, få svara följande: Vi ha ansett, att de tjänstemän, som beröras af motionen, kunnat betraktas såsom en sammanhörande enhet. Det har därför icke synt oss nödvändigt att i motionens kläm verkställa en fördelning mellan de intender, som aflönas från åttonde hufvudtiteln och den som aflönas från tionde hufvudtiteln, ej heller att under åttonde hufvudtiteln skilja mellan intendenterna, å ena, och föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, å andra sidan. Men alla nödiga uppgifter för frågans bedömande äfven från dessa synpunkter finnas dock tillräckligt angifna i motionen. Där upplyses icke endast, huru många dessa tjänstemän äro, utan äfven att en af intendenterna åtnjuter personlig aflöning å tionde hufvudtiteln, samt att föreståndaren för den meteorologiska centralanstalten från första början varit likställd med riksmuseets intender; och vidare angifvas deras namn, årtalet, då de blifvit utnämnda, och de löneinkomster, som de för närvarande åtnjuta. Allt hvad som återstår är sålunda en mycket lätt räkneoperation — hvar och en af dessa tjänstemän skall ha en aflöningsförhöjning af 1,000 kronor och det belopp, som härför erfordras till dem alla, fördelas så, som riksstatens uppställning utvisar. Jag anser sålunda, att denna underlåtenhet — om den är någon underlåtenhet — icke på något sätt kunnat vålla det ogynnsamma slut, hvartill utskottet kommit.

Jag tror icke heller, att utskottet fäst stort afseende vid den saken. Utskottets hufvudskäl är ett annat, nämligen att utskottet »icke tilltrött sig att i anledning af motionerna och innan frågan om dessa intenders aflönings- och pensionsförhållanden blifvit af Kungl. Maj:t pröfvad och förelagd Riksdagen, förorda genomförandet af en

förändring i nämnda afseenden». Detta argument måste jag principiellt skänka fullt erkännande, men jag vill dock påpeka, dels att utskottet icke alltid eller ens i det nu föreliggande betänkandet öfver åttonde hufvudtiteln undantagslöst följt denna uppfattning, och dels samt hufvudsakligen — hvad ock i motionen är anfördt — att hela denna fråga är så begränsad och så tydlig, att den väl med skäl må anses kunna utan fara behandlas för sig.

Det är så långt ifrån, att denna fråga icke är utredd, att vetenskapsakademien, under hvars öfverinseende naturhistoriska riksmuseet och statens meteorologiska centralanstalt stå, icke mindre än tre gånger afgifvit utredning och utlåtande i detta ärende. Därtill kommer hvad som är ännu viktigare, att Riksdagen redan år 1875 uttryckligen förklarar, att dessa tjänstemän böra likställas med professorerna vid universiteten.

Detta synes mig sålunda vara ett fall, där utskottet utan fara hade kunna tillstyrka Riksdagen att, på enskild motionärs framställning, bevilja en löneförbättring. Så har nu emellertid icke skett. Men jag måste med tacksamhet erkänna, att statsutskottet dock gifvit ett så ampelt erkännande af motionens befogenhet, att det icke gärna kan vara tvifvel underkastadt, att frågan skall få en lycklig lösning och det inom jämförelsevis kort tid.

Anledningen till, att frågan icke redan af Kungl. Maj:t förelagts Riksdagen till pröfning — då den naturligtvis befunnit sig i ett långt gynnsammare läge — torde vara, att denna partiella löneförbättring blifvit sammanbunden med en sådan där allmän revision, som häromdagen var på tal och som i detta fall heter allmän löne-reglering. Syftet med motionen har därför ock varit att söka lösgöra den föreliggande frågan från detta samband. I det afseendet anser jag en god handräckning vara vunnen genom utskottets bestämda uttalande, att en förbättring i dessa tjänstemäns aflöning är behöflig och bör snarast möjligt vidtagas — ett uttalande, som för visso synes mig grundadt på goda skäl.

Jag har för min del intet yrkande att framställa.

Herr Billing: Då den förre ärade talaren icke gjorde något yrkande, kunde det tyckas, att jag ej har anledning att yttra mig; men jag begärde dock ordet för att bekräfta den uppfattning, som den ärade talaren visat sig hafva af utskottets motivering. I statsutskottets plenum ordades visserligen ej något i denna fråga; men jag kan nämna att på afdelningen voro vi nästan beslutna att tillstyrka bifall till motionen. Då vi skulle utföra detta beslut, stötte vi dock på sådana svårigheter, att man fann det alldeles omöjligt. Först var det denna formella svårighet, att motionärerna icke i klämman infört någon siffra eller lämnat någon som helst beräkning; och vidare ansågo vi oss i statsutskottet icke kunna drista oss att uppgöra en så pass omfattande löne-reglering som denna. Vi kunde ej annat än fästa oss vid det förhållandet, att, fastän Riksdagen år 1875 uttalade, att dessa tjänstemän borde aflönas lika med professorerna vid universiteten, vid 1876 års löne-reglering för professorerna intendenternas aflöning dock *icke* reglerades till likhet med profes-

*Ifrågasatt
löne-reglering
för intenden-
terna vid
naturhisto-
riska riks-
museum.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
lönereglering
för intenden-
terna vid
naturhisto-
riska riks-
museum.
(Forts.)*

sorernas. Det låg då nära till hands att fråga, hvad skälet härtill var, likasom hvarpå det kan bero, att somliga af dem och de flesta icke ha högre aflöning än 5,000 kronor. Vi undrade då, om icke möjligen vissa af dem åtnjöto särskilda förmåner, såsom fri bostad eller andra fördelar in natura. Vi hade emellertid ej tillgång till det material, som var alldeles nödvändigt för att lösa dessa frågor och uppgöra en så pass omfattande lönereglering som den här ifrågasatta. Men den ärade talaren har alldeles riktigt tolkat utskottets uttalande, att denna lönereglering »bör snarast möjligt vidtagas», såsom gående ut direkt därpå, att frågan om denna löne-reglering icke bör kastas in i den stora löneregleringskommitténs stora portfölj, utan mycket väl kan och äfven bör lösas fristående för sig.

Jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerman: Då jag anser det för ett värdigt besättande af dessa intendentsplatser vara af den största vikt att intendenterna blifva i löneförmåner likställda med professorerna vid universiteten, ber jag att få uttala min stora tillfredsställelse öfver att från den ärade representanten för statsutskottet hafva fått höra, att så god utsikt finnes att snart få denna fråga löst på ett lyckligt sätt. I förhoppning därom har jag intet yrkande att göra.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande moment hemställt.

Punkterna 32—87.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 88.

*Anslag till
kostnader för
utredningar
angående tek-
niska hög-
skolans ut-
vidgning.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1906 bevilja ett anslag af 8,104 kronor till täckande af kostnaderna för verkställda utredningar angående tekniska högskolans utvidgning.

Utskottet hade tillstyrkt bifall till hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Herr von Baumgarten: Föreliggande anslagsfråga är af ringa betydelse, och jag har naturligtvis ingenting att invända mot densamma, men jag erinrar mig, att i det vid den kungl. propositionen fogade statsrådsprotokollet rörande denna fråga förekommer ett par moment, som jag ber att i kammarens minne få återföra, då utskottet icke berört dem. Här anföres af styrelsen för tekniska högskolan, att »vid den förnyade underdåniga framställning om högskolans utvidgning, som styrelsen hade för afsikt att framdeles ingifva, syntes det styrelsen lämpligt att lämna en sammanhängande framställning af samtliga de frågor, som därvid komme att behandlas.» Sedermera

säges i protokollet, »att Riksdagen under de senare åren på extra stat beviljat anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska högskolan för att möjliggöra en provisorisk utvidgning af högskolan, så att i första årskursen skulle kunna mottagas ett från 100 till 125 ökad antal elever». Jag ber då i kammarens minne få återkalla en skrivelse från Riksdagen af 1894, där Riksdagen för sin del uttalar såsom sin åsikt, att ett antal af 100 elever vid tekniska högskolan vore fullt tillräckligt, att högskolan icke borde vidare utvidgas samt att inga flera fackskolor borde inrättas, såsom t. ex. för skeppsbyggeri, emedan Chalmerska slöjdskolan i Göteborg, hvilken åtnjöt anslag från staten, innefattade denna särskilda bransch. Elevernas antal vid tekniska högskolan var åren 1883—1890 i medeltal 73 i hvarje årskurs, 1891 80 och 1892 100, och i år 1905 125 samt hela elevantalet i tekniska högskolan 450. Jag föreställer mig, att detta är fullt tillräckligt för att fylla behovet af ingenjörer och chefer vid alla industriella anläggningar i vårt land. En ökning af denna siffra skulle endast innebära en öfverproduktion, som skulle göra det svårt för afgångna elever att erhålla platser. Jag har någon erfarenhet i detta afseende och har funnit, att när platser äro lediga, kunna cirka 100 personer anmäla sig såsom sökande, hvaraf många, såsom jag genom enskild korrespondens erfarit, måst, då de icke fått lämpliga platser i egenskap af chefer, antaga underordnade tjänster. Från tekniska högskolan utgångna elever hafva till och med fått antaga platser såsom arbetare för att uppehålla sig. Under sådana förhållanden och då vi veta, att en stor del högskoleelever efter slutad lärokurs begifva sig till utlandet, till Amerika och Tyskland, en emigration, som icke bör uppmuntras, anser jag staten icke värdigt att genom dess åtgöranden ett alltför stort antal elever antagas, hvilka sedan icke kunna rymmas vid våra industriella anläggningar såsom chefer, disponenter eller i de befattningar, hvartill de utbildat sig. Jag har här i Stockholm träffat en person, som sade, att han hade tvenne söner i Amerika, hvilka genomgått tekniska högskolan; att locka föräldrar till att låta sina söner genomgå denna högskola vore detsamma som att beröfva dem deras barn samt att landsförvisa dessa. Ett fåtal återvände från utlandet och kunde här få användning. Största delen stannade kvar; det vore de kraftgaste och mest energiska, som där kunde bryta sig en bana. Jag tror äfven, att flertalet af dem, som icke känna denna inre kraft, stanna i hemlandet. Nuvarande tillstånd är således enligt min uppfattning till mindre nytta och gagn för fosterlandet, än om man begränsade antalet elever så, att de rymdes inom landets egen industriella verksamhet. 1896 och 1897 inrättades nya lokaler för den kemisk-tekniska afdelningen vid tekniska högskolan. De byggdes för 30 elever och där finnas för närvarande endast 11; de hafva ett år uppgått till 22, men i medeltal icke utgjort mer än 11. Salarna stå lediga, såvidt de icke användas för bergsskolans räkning. Under sådana förhållanden kan det icke vara lämpligt att bygga nya läroverkshus, i synnerhet som den stora komplex, som redan finnes — tekniska högskolan intager ett helt kvarter, som nu är bebyggdt åt alla sidor

Anslag till kostnader för utredningar angående tekniska högskolans utvidgning.
(Forts.)

Anslag till kostnader för utredningar angående tekniska högskolans utvidgning.
(Forts.)

— borde vara tillräcklig för våra förhållanden. Enligt mitt förmenande är det icke något trängande behof att öka antalet elever i årskursen till 125 från nuvarande 100. Att uti organisationen inom ramen af läroverkets nuvarande område förbättringar kunna erfordras, vill jag icke bestrida; jag anser det önskligt i många fall, att t. ex. eleverna, som nu efter diktamen få skriva långa luntor, i stället finge genom läroböcker med öfvertryck inhämta sina kunskaper. Likaså är icke heller bergsskolans laboratorium så tidsenligt, som det skulle kunna vara, men nybyggnader och utvidgning för ökande af elevantalet anser jag icke vara förenligt med fosterlandets intresse. — Jag har intet yrkande att göra, men har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden.

Herr Åkerman: Den siste ärade talaren yttrade sig, som om det för de från tekniska högskolan utgående eleverna skulle vara särdeles svårt att få anställningar här i landet, och han omtalade, att han hört en fader klaga öfver att sönernas insättande såsom elever vid tekniska högskolan vore detsamma som att landsförvisa dem, då de måste gifva sig af till Amerika för att få anställning. Vore det så illa beställt som han sade, skulle väl icke tilloppet af sökande att komma in vid tekniska högskolan vara så stort, som det är. Förhållandet är, att en massa, ända till hundratal, måste nckas inträde, ehuru de uppfylla alla fordringar. Afven de, som i studentexamen hafva höga öfverbetyg i matematik, fysik och kemi, få ibland icke inträde på den grund att andra medsökande finnas med lika höga examensbetyg, men med längre praktisk tjänstgöring. Jag framhåller detta såsom bevis på, huru stor sträfvan är att erhålla denna tekniska undervisning, hvilket ju svårligen kunde vara händelsen, om det för de utgångna eleverna i allmänhet vore så svårt att få platser. Att många gifva sig till Amerika är helt naturligt, då industrien där står på en så ofantligt hög ståndpunkt, och jag vet, att det finnes många svenska industriella verk, vid hvilka man gärna ser, att de, som få platser hos dem, under något eller några år haft anställning i Amerika och lärt sig, hvad arbete vill säga. Jag tror det vore högst olyckligt, om kammaren på grund af den siste talarens anförande skulle få den uppfattning, att densamma borde motverka inrättandet af ökad antal platser vid tekniska högskolan. Skall vår industri gå framåt, är naturligt, att vi måste söka se till, att god undervisning lämnas dem, som vilja ägna sig åt igenjörsyrket. Jag vill icke längre upptaga kammarens tid med denna fråga, utan beder endast, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 89—116.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 117.

*Anslag för
fullbordande
af kyrko-
byggnad i
Karesuando
församling.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för fullbordande af Karesuando församlings kyrka i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t den 25 april 1889 gillade ritningar på extra stat för år 1906 bevilja ett belopp af 25,000 kronor.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte för fullbordande af Karesuando församlings kyrka i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t den 25 april 1889 gillade ritningar på extra stat för år 1906 bevilja ett belopp af 22,900 kronor.

Herr Enhörning: Jag förvånar mig ingalunda däröfver, att utskottet reducerat det begärda anslaget för fullbordande af Karesuando församlings kyrka från 25,000 kronor till 22,900 kronor, i enlighet med den sista utredningen, ty utskottet har ju att vara sparsamt med statens medel såväl i det lilla som i det stora. Jag föreställer mig dock, att utskottets medlemmar gärna skola i Riksdagen låta känslöstämningen komma till sin fulla rätt, då det gäller att resa ett tempel där uppe i triangeln mellan Finland och Norge, 20 å 30 mil från Haparanda, i vår på samma gång fattigaste och nordligaste församling. Hela kyrkobyggnaden kostar ju icke mer än 40,000 kronor, således 9,200 kronor mindre, än hvad utskottet tillstyrkt för restauraation af Strängnäs domkyrka, och jag föreställer mig, att den kyrkan ändå skulle komma att stå, i händelse den icke nu skulle repareras, ett eller annat århundrade och under tiden vara mycket mer användbar än Karesuando gamla kyrkobyggnad. Det synes mig, som om full utredning föreligger från Kungl. Maj:ts sida. Af densamma framgår, att församlingen är den mest vanlottade i hela landet beträffande tjänlig gudstjänstlokal. I utredningen beskrifves den gamla kyrkan sålunda:

»Genom dess flyttande åtta famnar åt sidan för att lämna rum åt den nya kyrkan hade den blifvit icke allenast mera bristfällig, krokig och lutande, utan till och med hälso- och lifsfarlig, enär vind, snö och regn hade fritt tillträde till dess inre och enär den, särskildt vid blåsväder, för att icke tala om de ofta med makt framfarande fjällstormarna, hotade att störta in. Det hade händt, att församlingens medlemmar vid sådana tillfällen måst vända om vid kyrkodörren eller, om de gått in i kyrkan, måst midt under gudstjänsten utrymma densamma af rädsla för sina lif.»

Vidare framgår det,

att denna församling är ytterst fattig — den består af 1,300 invånare, hvaraf $\frac{1}{3}$ äro nybyggare och $\frac{2}{3}$ nomadlappar, att taxeringsvärdet för all fastighet i församlingen icke uppgår till högre belopp än 67,800 kronor,

att lapparna äro fria från bevillning, hvadan ingen laglig grund finnes, på hvilken man nu kan ålägga dem kyrkobyggnadsskyldighet, att öfverintendentsämbetet funnit, att »åtskilliga uppgifna priser» — i det sist uppgjorda kostnadsförslaget — »vore i anmärknings-

Anslag för värd grad låga» och att »ämberet för sin del bestämdt höll före, att fullbordande till undvikande af ånyo uppkommande brist vid ifrågavarande bygge af kyrko- anslagssumman borde, på sätt ämberet tidigare förordad, bestämmas byggnad i till 25,000 kronor», Karesuando församling.

(Forts.)

att kyrkan blir den nordligaste i Sverige, belägen på en dominerande plats vid gränslöden mellan Sverige och Finland och sålunda den yttersta utposten i Norden för svensk kultur,

att kyrkan skulle byggas af trä,

att oförutsedda utgifter icke beräknats i kostnadsförslaget, men att dessa borde enligt öfverintendentsämberets utredning beräknas till 2,000 kronor.

Läggas dessa 2,000 kronor till utskottets förslag, blir summan cirka 25,000 kronor.

Här föreligger i dag äfven utanordnande af anslag af förut beviljade medel med anledning af dr Sven Hedins resa till Asien och docenten Nordenskjölds resa till södra ishafvet med tillsammans 35,000 kronor. Jag har för min del ingenting mot att dessa medel utanordnas, men jag önskar på samma gång, att vi må tillse våra egna kraf på kultur äfven i vår nordligaste utkant.

På grund häraf tillåter jag mig, herr grefve och talman, att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet von Friesen: Statsutskottet har i hela detta betänkande på ett så utmärkt sätt tillvaratagit den svenska kulturens intressen, att det kan förefalla otacksamt af den, som för tillfället i egenskap af statsråd skall hafva hand om dithörande angelägenheter, att säga någonting med afseende på de ytterst obetydliga afprutningar, som äro gjorda. Men anledningen till att jag begärde ordet är, att det är en litet ömtalig och kinkig fråga, denna om kyrkan i Karesuando. Denna kyrka har en sorglig förhistoria; den skulle hafva varit byggd för länge se'n, men man räknade galet, då man beräknade grunden, och slutligen befanns efter åtskilliga år, att man framfört en massa byggnadsmaterialier, som under väntetiden blifvit mycket förstörda. Och ändå har icke grunden blifvit färdig. Nu har den nye och kraftfulle biskopen tagit itu med saken och lyckats få den på rätt köl, så att man skall få en kyrka i denna obygd. Det är sannt, att det är egendomliga förhållanden i Norrland, men detta gäller i allra högsta grad om Karesuando. Dit är svårt att komma, det finnes icke mycket folk där, och de, som finnas där, hafva ingenting. Det är en riktigt fattig bygd i denna vrå. Det vore synd, om det skulle möta svårigheter att få ihop dessa 2,100 kronor, som det gäller, emedan det därigenom skulle kunna blifva dröjsmål och trassel med denna kyrkobyggnad, efter hvilken dock befolkningen längtar. Det skulle därför, tror jag, vara klokt, om Riksdagen beviljade det af öfverintendentsämberet beräknade beloppet, ty de af byggmästaren gjorda beräkningarna kunna ju vara gjorda mindre noga, och de böra för resten göras med litet rund hand, sådana beräkningar. Det har därför varit för mig en stor glädje att höra hvad den siste talaren an-

förde, om jag också icke kan instämma i den motivering, som han genom vissa jämförelser gjorde.

*Anslag för
fullbordande
af kyrko-
byggnad i
Karesuando
församling.*

Herr Billing: Jag är tacksam mot herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för hvad han i sina sista ord sade: »jag kan icke instämma i den föregående talarens motivering, särskildt hvad beträffar de af honom gjorda jämförelserna». Nej, det kan sannerligen icke jag heller göra. Det förvånar mig mycket, att en representant för det öfversta Norrland, hvilket riksdag efter riksdag får alldes speciella fördelar sig beviljade, som icke andra landsorter sätta i fråga, och på hvilka, om de skulle sättas i fråga, skulle erhållas ett blekladigt nej, när han vill tala för ett sådant anslag som detta, anser, att hans syfte bör befordras genom att jämföra det med en del andra anslag, såsom t. ex. restaurering af Strängnäs domkyrka. Han sade, att man skall tillgodose kulturens kraf äfven i vårt nordliga land. Statsutskottet har sannerligen icke hvarken i år eller förut och icke heller Riksdagen nekat att tillgodose kulturens behof i Norrland. De hafva tillgodosetts med större frikostighet än annorstädes.

(Forts.)

Hvad nu denna fråga beträffar, är den ju ekonomiskt sedt mycket obetydlig, men statsutskottet har här undantagsvis och i strid med hvad som skett i omkring 140 punkter å åttonde hufvudtiteln gjort en liten jämkning i Kungl. Maj:ts förslag, och därtill anse vi oss hafva haft god grund. Vi äro verkligen icke i statsutskottet bortsämda med att anspråken från Norrland komma i för blygsam form. När man nu i Norrland gjort upp kostnadsberäkningen, och till och med det så mycket påstående domkapitlet i Hernösand, som brukar tala om den oafvisliga plikten för Riksdagen att bevilja snart sagt hvad som helst, som därifrån begäres, när till och med därifrån den summan 22,900 kronor är begärd, hafva vi verkligen icke haft någon anledning att tro, att den är för svagt tilltagen. Det enda motivet för att höja kostnadsbeloppet är den af öfverintendentsämbetet här gjorda anmärkningen, däri det sägs, att kostnaderna torde vara något för lågt beräknade; men jag föreställer mig, att myndigheterna där uppe, som begärt 22,900 kronor, hafva väl så god reda på hvad materialier och arbetskraft kosta som öfverintendentsämbetet här. Som sagdt, statsutskottet har tillstyrkt hvad alla ortsmyndigheterna hafva begärt och sagt vara nog, och det anser jag, att statsutskottet haft goda skäl till, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Enhörning* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 117 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, såvidt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 25.

Punkterna 118 och 119.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 120.

*Anslag
till nordiska
museet.*

Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, »att Riksdagen må på extra stat för år 1906 till nordiska museet anvisa ett belopp af 50,000 kronor, att, under villkor att utaf ledamöterna i museets nämnd en är af Kungl. Maj:t förordnad, äfvensom på de öfriga villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, ställas till nämndens förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.»

Herr Billing: Jag kan icke underlåta att vid föredragningen af denna punkt säga några få ord.

Då Riksdagen beviljade ett så stort anslag som 50,000 kronor till nordiska museet, så låg däri ett tacksamt erkännande åt det arbete, som Arthur Hazelius utfört i fosterlandets tjänst. Däri låg en Riksdagens och således en svenska folkets sanktion af den plan, som af honom blifvit uppgjord för framtiden, och däri låg också uttalad en förhoppning om att denna plan skulle vidhållas och utvecklas.

Nu har för alltid Hazelii namn skilts från nordiska museet. *Han*, som fått detta i arf och åt hvilken bevarandet af de gamla traditionerna blifvit öfverlämnadt, har först skilts realiter från befattningen med museet, och sedan har döden kontrasignerat detta.

Jag kan ej låta detta tillfälle gå förbi utan att för egen del uttala en förhoppning om att den tanke, som legat till grund för bildandet af nordiska museet och anläggningen af Skansen, måtte, såvidt möjligt är, bevaras och vidare utföras. När 50,000 kronor

beviljades till nordiska museet, var det förvisso ej Riksdagens mening att härmed vilja i någon väsentlig grad bidraga till anläggande och underhållande af ett museum alldeles i stil med vanliga museer i Sverige och utlandet. Dessa senare hafva sin stora uppgift, förträdesvis en rent vetenskaplig uppgift. Denna vetenskapliga uppgift var visst ej främmande för Arthur Hazelii tankegång, men den var blott så att säga den bärande grunden för det främsta och hufvudsakligaste syftemålet, att få till stånd ett museum eller en institution, som vore afsedd och ägnad och som redan bevisat sin kraft till att kunna alstra och underhålla en varm fosterlandskänsla och fosterlandskärlek. För min del skulle jag anse det vara ett afsteg från den ursprungliga tanken och en förlust, om utvecklingen skulle leda till att göra Hazelii museum till ett museum uti den gamla museistilen och sålunda icke dess hufvudsakliga uppgift, nämligen att väcka och värma fosterlandskänslan och fosterlandskärleken, komma mera fram eller mera till sin rätt än såsom en indirekt följd af den vetenskapliga institutionen. Jag har velat uttala en förhoppning om att detta museum, som, såvidt jag vet, är enastående i världen, icke måtte blifva ett bland de många hundra likadana, och att man icke, därför att man ej har sådana museer i Tyskland eller andra främmande länder, måtte anse, att man icke kan eller icke bör hafva ett sådant i Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Fosser: Det vore i sanning att i hög grad beklaga, om den storartade och för vårt land så dyrbara och kära stiftelse, som Nordiska museet är, skulle komma att ledas i en riktning, som är mer eller mindre främmande för dess uppgift och ändamål och som komme att stå i strid med grundläggarens afsikter och syftemål med denna så vackra institution.

Jag vill ej säga mera än detta och ber i öfrigt att i allo få instämna uti biskop Billings uttalande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 121—124.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 125.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen »att till understöd under de i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 angifna villkor åt sådana anstalter och föreningar, som anordna föreläsningkurser för arbetsklassen, på extra stat för år 1906 bevilja ett anslag af 155,000 kronor, af hvilket anslag dock högst 4,000 kronor må kunna, på de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, användas till understöd åt sådana centrala anstalter, som förmedla föreläsningar

*Anslag
till nordiska
museet.
(Forts.)*

*Anslag till
föreläsning-
kurser för
arbets-
klassen.*

Anslag till föreläsningsskurser för arbetsklassen. af ifrågavarande slag och åt lokala anstalter för sådana föreläsningar tillhandahålla passande åskådningsmateriel.»

(Forts)

Utskottet hade tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr von Möller: För min ringa del skall jag be att få understryka hvad utskottet i denna punkt sagt, när det i sista stycket af motiveringen uttalat den förhoppning, »att föreläsningarna med afseende å ämnesval och framställningssätt må anordnas på så ändamålsenligt sätt som möjligt».

Det är ett stort anslag, som nu åter beviljas till arbetareföreläsningar, men jag anser, att det också är ett ganska stort mål, som Riksdagen här afser. Det gäller emellertid icke blott att bevilja anslaget, utan äfven att ställa det så, att största möjliga gagn må vinnas med detsamma. På fråga, om så sker, vill jag icke obetingadt svara vare sig ja eller nej. Men jag tror, att man med skäl kan framställa en del anmärkningar mot just det, som utskottet här påpekat: *val af ämnen och framställningssätt*. När man såsom här skall liksom glänta på dörren till kunskapsträdets lustgård och åtminstone låta dem få smaka på kunskapsträdets frukt, som kanske förut icke haft tillfälle till det annat än i små portioner, bör man se till, att dessa smakbitar äro så beskaffade, att de reta aptiten. Det tror jag dock tyvärr icke alltid är fallet.

Ett fel, som jag tror begås ofta nog, är, att föreläsningarna icke äro tillräckligt *populära*, och att ämnena väljas med alltför litet afseende fästadt vid den *publiks fattningsgåfva*, för hvilken de närmast äro afsedda. På grund af dylika missgrepp få de personer, som ej se arbetareföreläsningarna med blida ögon, vatten på sin kvarn, att det är bortkastade pengar. Jag vill hoppas, att både de centrala föreningarna och herrar föreläsare måtte betänka vikten af, att deras framställningar göras lättfattliga och intressanta. Deras publik äger ju ej samma förutsättningar som åhörarne på vanliga föreläsningar, utan det är människor, som äro trötta efter sitt ansträngande arbete, och då mer än eljest behöfver framställningen vara fängslande och hålla uppmärksamheten vid makt.

En annan sak är, hvad särskildt föreläsningarna på landsbygden beträffar, att man där ofta saknar lämplig lokal. An så länge åtminstone äro dessa föreläsningar ganska eftersökta. Det visa de siffror, som återfinnas i den kungliga propositionen. Men mången gång, när det är en föreläsare, som allmänheten särskildt gärna vill höra, finnes ej annan lokal att tillgå än en folkskolesal, som ju ofta nog är både trång och dåligt ventilerad, med obekväma sittplatser, afsedda för barn. — Ja, jag skulle kunna nämna ett af mig känt fall, då vederbörande skolråd nekade att upplåta en skollokal för en föreläsning, och denna måste hållas på vinden af ett mejeri. Jag vill hoppas, att den tid ej måtte vara alltför aflägsen, när den största lokal kommunen har att tillgå, *kyrkan*, blir öppnad för goda, bildande föreläsningar.

Med de ord, jag nu haft äran aföra, har jag endast velat stryka

under utskottets uttalande, och jag ber att få yrka bifall till, hvad utskottet i denna punkt föreslagit.

Anslag till
föreläsningss-
kurser för
arbets-
klassen.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 126—138.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 139.

Knngl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att till understöd, under de villkor Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, för anordnande af undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi på extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 12,000 kronor, däraf åt styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 7,000 kronor, åt styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm 2,500 kronor och åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 2,500 kronor.

Anslag till
undervis-
ningskurser
för lärarin-
nor i huslig
ekonomi.

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, »att Riksdagen må till understöd, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, för anordnande af undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi på extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 11,100 kronor, däraf åt styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 7,000 kronor, åt styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm 2,500 kronor och åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 1,600 kronor.»

Herr Wieselgren: Af motiveringen till detta utskottsbetänkande finner man, att det antagligen måtte inom utskottet hafva rådt någon tvekan i afseende å hvad utredningen i detta ärende egentligen gifvit vid handen. Utskottet säger nämligen, att det *synes* »af utredningen i ärendet framgå, att denna undervisningskurs är inordnad såsom ett led i Göteborgs stads folkskoleväsen och närmast afsedd att för staden och kringliggande industriorter fylla behofvet af lärarinnor i huslig ekonomi vid folkskolorna.» *Det synes framgå* — ja, jag kan verkligen icke neka till att utskottet haft skäl för detta sitt yttrande, men det är dock i verkligheten ej såsom det här »synes» vara. Det är nämligen så, att undervisningskursen nog är inordnad i en af Göteborgs stads folkskolebyggnader — men i annat afseende kan den ej sägas vara inordnad såsom ett led i stadens folkskoleväsen. Ej heller förhåller det sig så, att denna kurs är »närmast afsedd» för Göteborgs stad och kringliggande industriorter; på platsen uppfattar man saken så, att visserligen stadens behof af lärarinnor i huslig ekonomi varder tillgodosedt genom denna undervisning, men att det dock å andra sidan är endast en ringa procent af de utexaminerade, som stanna i Göteborg och dess närmaste omnejd för att där finna användning — utan eleverna utgå landet rundt för att tjäna det med undervisningen afsedda syftet. Blott ungefärligen en

Anslag till
undervis-
ningskurser
för lärarin-
nor i hushålls-
ekonomi.
(Forts.)

på sex behöfs för staden Göteborg, de öfriga utbildas för landet i dess helhet. Men då jag väl inser, att den utredning, som föreligger, kan tydas på det sätt utskottet gjort, vågar jag verkligen icke mot denna tydning begära så stor auktoritet från kammarens sida, att jag skulle våga framställa ett yrkande på godkännande af en annan uppfattning, då ju icke från regeringsbanken något sådant yrkande blifvit framställt; utan jag inskränker mig till att lämna de upplysningar i ämnet, som kommit mig till del från vederhäftigt håll, och som för den uppfattning man hyser i den stad, jag representerar, beredes plats i kammarens protokoll.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Punkterna 140 och 141.

Lades till handlingarna.

Punkten 142.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning af herr talmannen beslöts att till aftonsammanträdet uppskjuta behandlingen af öfriga på föredragningslistan uppförda ärenden.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående ett årligt anslag för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne;

2:o) angående inredande i fastigheten n:o 1 kvarteret Lejonet i Stockholm af lokaler för utrikesdepartementet m. m. samt angående uppförande af ny byggnad för Kungl. Maj:ts kansli m. m.;

3:o) angående beviljande af ytterligare låneunderstöd för anläggning af järnväg från Orsa till Sveg; och

4:o) angående fyllnadspension åt tre baningenjörer vid statens järnvägar.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till förordning angående försäljning af vin och maldrycker, äfvensom

2:o) med förslag till förordning angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka,

blefvo dessa propositioner på begäran bordlagda.

Kammaren åtskildes kl. 3,29 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
